

BACHELOROPPGAVE

“Bruk og vern av Jostedalsbreen nasjonalpark og Nigardsbreen naturreservat som turistattraksjon”

- Et kvalitativt studie av reiselivs- og forvaltningsaktører i og rundt Jostedalsbreen nasjonalpark og Nigardsbreen naturreservat

“Use and protection of Jostedalsbreen National Park and Nigardsbreen Nature Reserve as a tourist attraction”

- A qualitative study of travel agencies and nature management in and around Jostedalsbreen National Park and Nigardsbreen Nature Reserve

244 Frida Pedersen Bekkestad

256 Tinje Pedersen Steen

Natur- og opplevelsesbasert reiseliv H18

Fakultetet for økonomi og samfunnsvitenskap/Institutt for økonomi og administrasjon

Veileder: Ståle Brandshaug

19.05.2021

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Forord

Denne oppgaven markerer vår avslutning på et spennende bachelorløp i natur- og opplevelsesbasert reiseliv ved Høgskolen på Vestlandet, avdeling Sogndal, våren 2021. Vi er to studenter og turkamerater, med felles interesse for natur og reiseliv som har valgt å skrive denne oppgaven sammen.

Denne bacheloroppgaven gjenspeiler vår utvikling gjennom studiet, og vår interesse for dilemmaene ved naturbasert reiseliv. Det har blitt mange interessante diskusjoner om reiselivets paradoks og vern for bruk i disse tre studieårene. Gjennom studiet og egne fritidsinteresser, har vi brukt mye tid i en av Norges flotteste nasjonalparker og Nigardsbreen naturreservat. Oppgaven vi har valgt har stor samfunnsmessig betydning. Det er viktig at turister og lokalbefolkningen får glede av å besøke disse unike naturområdene også i fremtiden. Dette har resultert i vår nysgjerrighet til å studere nærmere på håndteringen av turisme og forvaltning, rundt Jostedalbreen nasjonalpark og Nigardsbreen naturreservat.

Vi vil takke Ståle Brandshaug for god veiledning. Vi vil også takke alle våre engasjerte informanter som tok seg tid til å bli intervjuet. Uten deres innspill ville ikke oppgaven latt seg gjennomføre. Dette ga oss ny innsikt og flere perspektiver, og en veldig spennende problemstilling å undersøke nærmere. Til slutt vil vi takke familie og venner som har vært gode støttespillere underveis.

“Jeg tror nok at fornuftig bruk, kall det bærekraftig bruk er og det beste vernet”

(Daglig leder i Jostedalen Breførarlag).

Sogndal 2021

Frida Pedersen Bekkestad og Tinje Pedersen Steen

Sammendrag

Jostedalsbreen er et populært turistmål, og oppgaven undersøker derfor hvordan reiselivsnæringen og forvaltningsaktørene oppfatter og håndterer turismen i og rundt Jostedalsbreen nasjonalpark, og Nigardsbreen naturreservat. Det er benyttet kvalitativ forskningsmetode, med seks semistrukturerte intervju fra aktører innen reiselivsnæringen og forvaltningen. Teorien som er brukt beskriver Jostedalsbreen nasjonalpark, Nigardsbreen naturreservat, naturbasert og bærekraftig reiseliv, lovverk og besøksforvaltning. Resultat og funn fra informantene blir diskutert opp mot hverandre og relevant teori.

Vi ser at enkelte områder rundt nasjonalparken er i ferd med å bli overbelastet. Dette fører til utfordringer for infrastrukturen og behov for mer tiltak, spesielt i Lodalen. I Nigardsbreen naturreservat oppfattes det som at bæreevnen er nådd med tanke på slitasje i terreng og sikkerhet. Det trengs forbedring av stier, informasjon, skilting og sikkerhet, men det diskuteres også hvor mye en skal tilrettelegge før man blir nødt til å regulere besøksstrømmen. Videre er det uenighet i hvordan en skal finansiere tiltakene og infrastrukturen. Fellesgodeproblematikken blir diskutert, og flere informanter fremmer besøksavgift som en løsning. Dette kommer på den andre siden i konflikt med allemannsretten, som noen mener er truet, mens andre ikke. Resultatene viser uansett stor enighet om at økende turisme kommer til å utfordre allemannsrettens fremtid. De største utfordringene ligger hovedsakelig i randområdene.

Våre funn peker i retning av at turismen er sentral for levende bygder rundt Jostedalsbreen. Det blir diskutert kompetansehev og samarbeid, videre er det en fordel å ha en felles målgruppe og koordinere markedsrettede aktiviteter. Til slutt er bærekraftig utvikling er viktig for aktørene, og nødvendig for videre utvikling av nasjonalparken. Å forbedre infrastruktur, bæreevne, ansvarsforhold og finansiering er det som peker seg ut som de mest sentrale funnene. Når dette er på plass, har aktørene et bedre grunnlag for å samarbeide om hvordan disse flotte naturområdene skal videreutvikles og bevares inn i fremtiden.

Nøkkelord: Jostedalsbreen nasjonalpark, Nigardsbreen naturreservat, naturbasert reiseliv, allemannsretten, tilrettelegging, bærekraft, regulering, fellesgoder, samarbeid.

Abstract

Jostedalsgreen is a popular tourist destination, this thesis therefore examines how the tourism industry and management actors perceive and handle tourism in and around Jostedalsgreen National Park, and Nigardsgreen nature reserve. Qualitative research methods have been used, with six semi-structured interviews from actors in the tourism industry and the administration. The theories used describe Jostedalsgreen National Park, Nigardsgreen nature reserve, nature-based and sustainable tourism, legislation and visitor management. Findings from the informants are discussed against each other and relevant theory.

We see that some areas around the national park are becoming congested. Congestion leads to challenges for the infrastructure and the need for more facilitation, especially in Lodalen. In the Nigardsgreen nature reserve, it is perceived that the load-bearing capacity has been reached concerning wear and tear in terrain and safety. Arrangements are needed for paths, information, signage and safety, but it is also discussed how much one should facilitate before one has to regulate the flow of visitors. Furthermore, there is a disagreement on how to finance the measures and infrastructure. The common good problem is discussed, and several informants promote a visit fee as a solution. However, a fee solution would seem to conflict with "allemannsretten", the right of public access. Some believe this right is threatened, while others don't. The results show great agreement that increasing tourism will challenge the future of the right of public access. The biggest challenges lie mainly in the peripheral areas.

Our findings suggest tourism is central to vibrant settlements around the Jostedalsgreen glacier. Skills development and collaboration are discussed, and it is also an advantage to have a common target group and coordinate market-oriented activities. Finally, sustainable development is important for the actors, and necessary for further development of the national park. Improving infrastructure, carrying capacity, responsibilities and financing are what stand out as the most central findings. Once this is in place, the actors have a better basis for collaborating on how these areas of natural beauty will be further developed and preserved into the future.

Keywords: Jostedalsgreen National Park, Nigardsgreen nature reserve, nature-based tourism, the right of public access, facilitation, sustainability, regulation, public goods, cooperation

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Sammendrag	3
Abstract	4
Innholdsfortegnelse	6
1.0 Innledning	8
1.1 Bakgrunn	8
1.2 Problemstilling	9
1.2.1 Avgrensninger	9
2.0 Presentasjon av case	11
2.1 Jostedalsbreen Nasjonalpark	11
2.1.1 Jostedalsbreen som turistattraksjon	12
2.1.2 Besøkende	13
2.2 Nigardsbreen Naturreservat	14
2.2.1 Nigardsbreen som turistattraksjon	15
2.2.2 Besøkende	16
2.3 Utfordringer	16
2.3.1 Breen smelter	16
2.3.2 Slitasje og infrastruktur	16
2.3.3 Sikkerhet	17
3.0 Teori	19
3.1 Naturbasert reiseliv	19
3.1.1 Utfordringer i det naturbaserte reiselivet	20
3.1.2 Reiselivets paradoks	21
3.2 Bærekraftig reiseliv	23
3.3 Lovverk	25
3.3.1 Naturmangfoldloven	25
3.3.2 Allemannsretten	27
3.4 Besøksforvaltning	27
3.4.1 Harde virkemidler	29
3.4.2 Myke virkemidler	30
4.0 Metode	31
4.1 Valg av metode	31
4.2 Utvalg	32
4.3 Intervju og intervjuguide	33
4.3.1 Semistrukturert intervju og intervjuguide	33
4.4 Validitet og reliabilitet	34
4.4.1 Metodekritikk	35
4.5 Etikk	36
5.0 Resultat og diskusjon	37

5.1 Fellesgodeproblematikk	37
5.1.1 Overbelastet infrastruktur	37
5.1.2 Tilrettelegging	38
5.1.3 Hvor mye skal en tilrettelegge?	39
5.1.4 Finansiering	42
5.1.5 Besøksavgift	44
5.2 Allemannsretten	46
5.2.1 Turismen - en trussel for allemannsretten?	46
5.2.2 Regulering av allemannsretten	48
5.2.3 Fremtiden til allemannsretten	49
5.3 Utvikling og fremtid	50
5.3.1 Behov for kompetanse og samarbeid	51
5.3.2 Felles målgruppe og markedsføring	53
5.3.3 Bærekraftig utvikling	55
6.0 Konklusjon	58
6.1 Forslag til videre forskning	60
7.0 Litteraturliste	62
8.0 Vedlegg	70
8.1 Trafikkutvikling for Brevegen	70
8.2 Intervjuguide	71
8.2.1 Reiselivsnæringen	71
8.2.2 Forvaltningsaktører	72
8.3 Informasjonsskriv og samtykkeerklæring	73

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn

Brearmene til Jostedalsbreen er noen av de mest besøkte reisemålene i Norge. Rundt 600 000 mennesker besøker Jostedalsbreen nasjonalpark hvert år for å se eller gå på de populære brearmene som blant annet Briksdalsbreen, Nigardsbreen, Bøyabreen og Kjenndalsbreen (Fjord Norway, u.å.). Generelt er nasjonalparkene i Norge et kvalitetsstempel og har stor tiltrekningskraft i seg selv på grunn av sin fantastiske og egenartede natur, noe som de internasjonale turistene er særlig opptatt av (Miljødirektoratet, 2015, s. 5).

De senere årene har det blitt flere og flere som besøker Jostedalsbreen nasjonalpark og områdene rundt (Statens naturoppsyn, 2020, s. 10; Statistikknett Reiseliv, u.å.). Randsone opplever større press fra turismen, eksempelvis i Loen hvor det aldri har vært så mye folk som sommeren 2020 (Fausko & Jæger, 2020). Det resulterte i kaotiske tilstander, at folk tok seg til rette på privat grunn og gjorde fra seg overalt (Fausko & Jæger, 2020). I tillegg er sikkerheten utfordret i Nigardsbreen hvor det har vært to dødsulykker de siste ti årene og flere nestenulykker (Aspeli, 2018). Press fra turisttrafikken utfordrer allemannsretten, sikkerheten, infrastrukturen, nasjonalparken, naturreservatet og områdene rundt. Dette har skapt spørsmål om besøksregulering enkelte steder, hvem som skal betale for fellesgodene og hvordan turismen bør håndteres (Jacobsen & Iversen, 2019).

Nasjonalparken et vernet område med verdier som skal bevares, samtidig skal det legges til rette for bruk. Balansegangen mellom vern og bruk som fungerer både for naturen, lokalbefolkningen og turistene med tanke på å legge til rette for et bærekraftig reiseliv er stadig i diskusjon.

“Turismen er et paradoks i seg selv” (Viken et al., 2020, s. 21).

1.2 Problemstilling

Med dette utgangspunktet ønsket vi å se nærmere på hvordan aktørene i og rundt Jostedalsbreen nasjonalpark oppfatter turiststrømmen i området og hvordan de mener den bør håndteres. Nigardsbreen naturreservat er en viktig innfallsport for nasjonalparken og det ble derfor naturlig å inkludere denne i oppgaven. Norge blir markedsført med den vakre naturen vi har, noe som er gratis å oppleve gjennom allemannsretten. Gjennom vårt studium i natur- og opplevelsesbasert reiseliv er dette et viktig dilemma som trigget oss til å utforske dette nærmere. Vi kom frem til problemstillingen:

“Hvordan oppfatter og håndterer reiselivsnæringen og forvaltningsaktørene turismen i og rundt Jostedalsbreen nasjonalpark og Nigardsbreen naturreservat?”

Med Jostedalsbreen nasjonalpark og Nigardsbreen naturreservat så nært, ble det naturlig å utforske problemstillingen i dette området. Det er utført seks kvalitative intervjuer for å kunne diskutere problemstillingen. Fire personer er fra reiselivsnæringen, og de to siste er fra forvaltningsapparatet i nasjonalparken og naturreservatet.

1.2.1 Avgrensninger

Vi har ikke intervjuet aktører fra alle kommunene rundt Jostedalsbreen nasjonalpark. Aktørene som er intervjuet er Daglig leder i Visit Sognefjord, Daglig leder i Jostedalen Breførarlag, Daglig leder for Jostedalen nasjonalparksenter, Plan- og næringssjef i Stryn kommune, Nasjonalparkforvalter i Jostedalsbreen nasjonalpark og Naturforvalter for Nigardsbreen naturreservat. Dermed har oppgaven et større fokus på innfallsportene og randsonene i Jostedalen og Stryn kommune der vi har et inntrykk av høy turistaktivitet. Vi har heller ikke vektlagt covid-19 situasjonen i besvarelsen, da vi har gått ut ifra tall for turismen fra før pandemien.

I oppgaven har vi valgt å vektlegge spørsmål som går på utfordringer med turismen i området, samarbeid, tilrettelegging, formidling, allemannsretten, bærekraft og håndtering av turismen fremover. Vi vil presisere at vi har valgt å integrere resultatene fra intervjuene i drøftingskapittelet. I kapittel fem blir funnene presentert, hvor de diskuteres og analyseres

mot hverandre og relevant teori. Grunnen til at vi valgte å gå fram på denne måten er for å hindre gjentakelser, og det kom fram flere poeng underveis i intervjuene som vi ikke spurte om, men som ble viktige å ta med i diskusjonen. Åpne spørsmål ga informantene mulighet til å reflektere over svarene. Å stille resultatene fra informantene opp mot hverandre på en systematisk måte før en drøfting ble derfor unaturlig for oss.

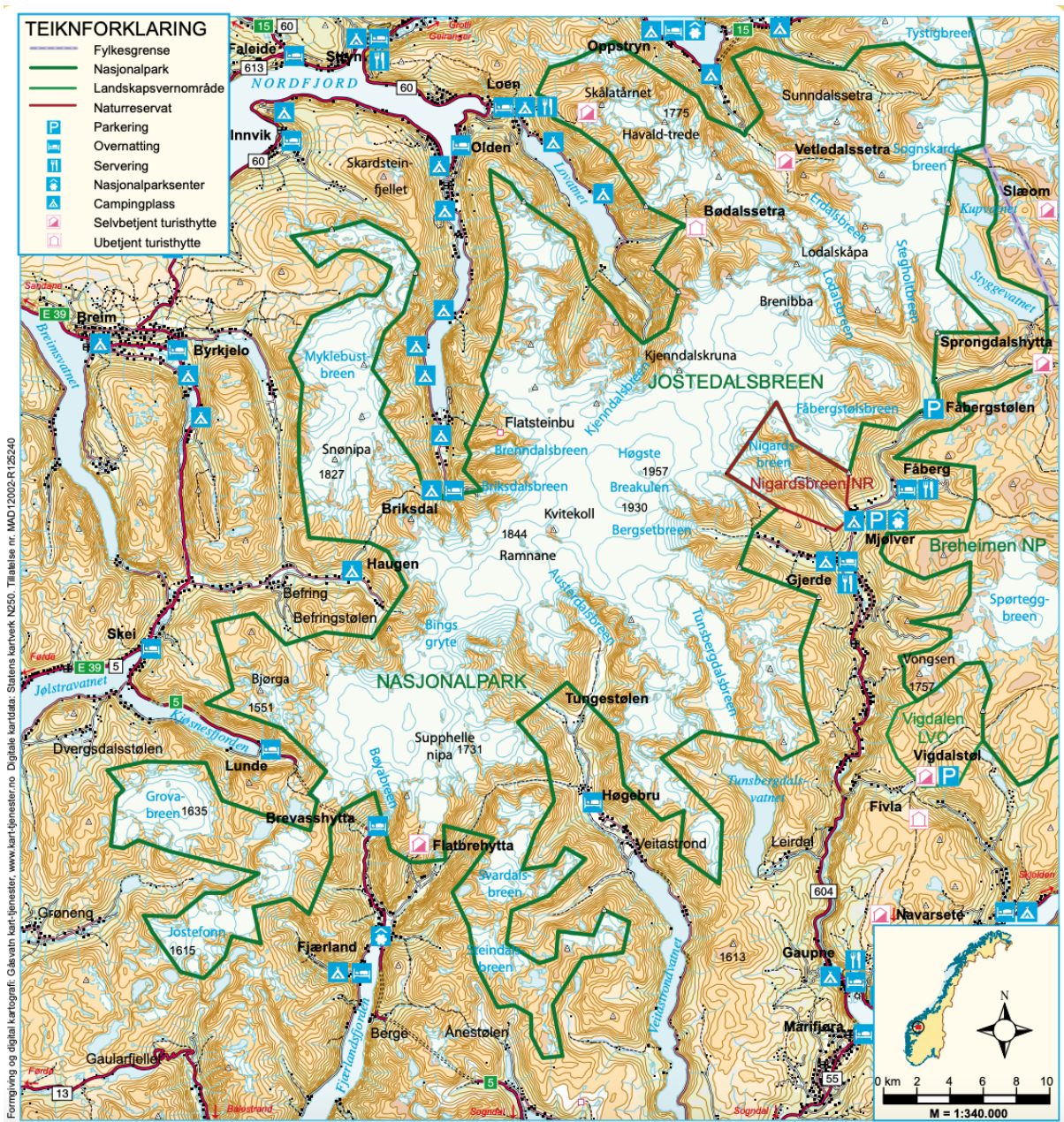
2.0 Presentasjon av case

Først vil vi ta for oss relevant informasjon om Jostedalsbreen nasjonalpark og Nigardsbreen naturreservat som vi mener har betydning for problemstillingen. Dette innebærer nasjonalparken og naturreservatet som turistattraksjon, omfanget av besøkende og utfordringer som er gjort kjent i områdene.

2.1 Jostedalsbreen Nasjonalpark

Jostedalsbreen nasjonalpark strekker seg over et område på 1315 km², og ligger i Vestland fylke, og i kommunene Luster, Sogndal, Balestrand, Førde, Jølster, Gloppen og Stryn. Jostedalsbreen nasjonalpark ble opprettet i 1991, og utvidet i 1998 (Miljødirektoratet, 2014, s. 15). Nasjonalparken er et vernet område fordi man ønsker å verne om det store og verdifulle breområdet, plante- og dyrelivet rundt breen, samt de geologiske forholdene slik de er naturlig dannet (Forskrift om Jostedalsbreen nasjonalpark, 1991, kapittel 3). I tillegg er det viktig at kulturminner, kulturlandskap og støler skal vernes. Muligheten for å oppleve naturen gjennom tradisjonelt friluftsliv med lite teknisk tilrettelegging er og et viktig formål (Forskrift om Jostedalsbreen nasjonalpark, 1991, kapittel 3).

Så mye som 40 % av nasjonalparken består av selve Jostedalsbreen da den har en sammenhengende lengde på 60 km. Dette gjør den til den største isbreen på fastlandet i Europa (Miljødirektoratet, 2019a). Ellers har man store kontraster fra fjord til fjell, og brelandskap. Nasjonalparken brukes til friluftsliv, guiding, undervisning, forskning, jakt, samt jordbruk i dalene rundt breen (Jostedalsbreen nasjonalpark, 2017).

Figur 1: Kart over Jostedalsbreen nasjonalpark og Nigardsbreen naturreservat (Miljødirektoratet, 2014, s. 5).

2.1.1 Jostedalsbreen som turistattraksjon

Fra gammelt av har Jostedalsbreen fungert som ferdselsvei fra Nordfjord til indre Sogn og Østlandet. Det var en handelsvei hvor kyr og hester ble brakt over breen for å selges på markedene på Østlandet (Jostedal historielag, 2011). Det har vært turisme på breen i over 200 år. Allerede på 1800-tallet tiltrakk Jostedalsbreen seg eventyrere, vitenskapsfolk, kunstnere og oppdagelsesreisende (Jostedal historielag, 2017). Først var det norske

fjellklatrere sammen med velstående engelskmenn som var tiltrukket av Jostedalsbreen (Askheim, 2020c). Siden ble masseturismen mer utbredt. I dag er særlig Nigardsbreen og Briksdalsbreen noen av de aller mest kjente reisemålene (Vistad et al., 2018, s. 10).

2.1.2 Besøkende

På flere kjente turer i Jostedalsbreen nasjonalpark er det satt opp ferdselstellere for å gi en oversikt over hvor mange som ferdes på stiene. Det er likevel vanskelig å få et nøyaktig antall på hvor mange som besøker Jostedalsbreen nasjonalpark ettersom det er åpen ferdsel for alle. Ferdselstellere viser økning av besøkende i Austerdalen, mens den viser nedgang i besøkende på stien mot Kattanakken og Bøyabreen fra 2017 til 2019 (Statens naturoppsyn, 2020, s. 10). Det var forbehold om feiltelling inn til Bøyabreen da det var veldig stor forskjell i besøkende (Statens naturoppsyn, 2020, s. 10). Statistikknett Reiseliv (u.å.) viser at det er en god økning av overnattende i de forskjellige kommunene rundt nasjonalparken fra år 2000 til 2019.

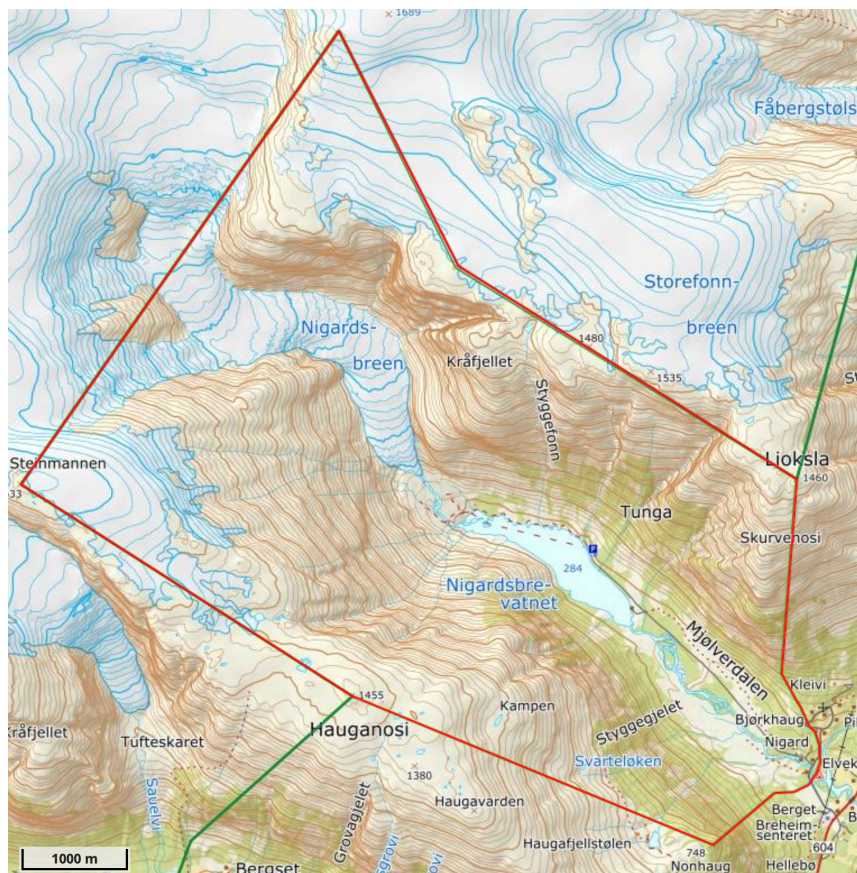
Ifølge rapport laget av Vistad et al. (2018, s. 30) ser man at hele 72 % er førstegangsbesøkende, hvor så mange som 84 % kun har vært på besøk om sommeren. Forklaringen på dette er at 75 % av de besøkende er utenlandske besøkende som ferierer om sommeren. Sammenlignet med andre nasjonalparker har Jostedalsbreen nasjonalpark et usedvanlig høyt tall med utenlandske besøkende. Siden 1989 har dette tallet økt fra 60 % til 75 %. I tillegg er det verdt å nevne at av alle de besøkende, kommer 86 % kun på dagsturer. De fleste utenlandske som besøker nasjonalparken er tyskere (25 %), nederlendere (11 %) og belgiere (5 %). Av alle de utenlandske besøkende utgjorde disse til sammen 61 % (Vistad et al., 2018, s. 25). Motivasjonen for å besøke nasjonalparken var for de besøkende å oppleve helt spesiell natur, isbre og et godt tilrettelagt område med stier og turisthytter (Vistad et al., 2018, s. 31).

Førstegangsbesøkende til Jostedalsbreen er i hovedsak lav-purister (68 %). Det vil si mennesker som trives med tilrettelegging og aksepterer eller foretrekker å møte mange mennesker (Vistad et al., 2018, s. 33). Høy-puristene vil gjerne ha så lite tilrettelegging som mulig, og går helst på tur alene. Mellom- og høy-purister utgjør til sammen 32 % (Vistad et

al., 2018, s. 34). Interessant nok viser undersøkelsen at de utenlandske besøkende var mer puristiske enn nordmenn (Vistad et al., 2018, s. 33). Det er også verdt å merke seg at utenlandske turister både har et høyere gjennomsnittsforbruk per døgn, og flere kommersielle overnattingsdøgn på Vestlandet, enn nordmenn på reise (Epinion & Innovasjon Norge, 2019, s. 6).

2.2 Nigardsbreen Naturreservat

Nigardsbreen er en populær brearm av Jostedalsbreen på 28 km², og er et verneområde som grenser til Jostedalsbreen nasjonalpark (Forskrift om naturreservat, Luster, 1985, kapittel 2). Nigardsbreen er et naturreservat, hvor formålet er å ta vare på et særpreget dalføre med en godt utviklet brelandsone. Dette er begrunnet i at den har stor verdi for studier av brevariasjoner i historisk tid, bre- og breelvaktivitet og plantesuksessjoner (Forskrift om naturreservat, Luster, 1985, kapittel 5).

Figur 2: Kart over Nigardsbreen naturreservat (Fylkesatlas, u.å.).

Ettersom Nigardsbreen er et naturreservat, er vernereglene strengere enn for nasjonalparken (Miljødirektoratet, 2019a). Det er blant annet lov å telte i nasjonalparken med forbehold om sporløs ferdsel, noe som er forbudt i naturreservatet (Forskrift om naturreservat, Luster, 1985, kapittel 4). Naturens prosesser i naturreservatet skal foregå fritt med så lite tekniske inngrep som mulig. Vei, parkeringsplass og andre større inngrep skal ikke utvides. Det finnes unntak av forskriften, for eksempel at det tillates båttrafikk på Nigardsbrevatnet (Forskrift om naturreservat, Luster, 1985, kapittel 5). For å unngå slitasje på vegetasjon og morener, må sti være kanalisert så godt at folk velger å følge den (Luster Kommune, 2014, s. 29).

Det finnes en natursti fra Breheimsenteret og inn til parkeringen gjennom morenelandskapet (Luster kommune, 2014, s. 27). Denne blir vedlikeholdt og noen steder er det gjort inngrep i naturen for å unngå at turgåere går ut av stien (Forskrift om naturreservat, Luster, 1985). I tillegg er det mobile informasjonsskilt om forskjellige relevante naturtema (Luster kommune, 2014, s. 12). Langs hele stien fra Breheimsenteret og inn til Nigardsbreen er stien merket med mobile stimarkører farget med blått. De aller fleste velger likevel å kjøre inn til parkeringsplassen (Luster kommune, 2014, s. 11).

2.2.1 Nigardsbreen som turistattraksjon

Nigardsbreen naturreservat er den mest besøkte brearmen til Jostedalsbreen. Ifølge brukerundersøkelsen utført av Vistad et al. (2018, s. 37), brukte 26 % av respondentene Nigardsbreen som innfallsport til Jostedalsbreen. Brearmen har alltid vært lett tilgjengelig, og er derfor en svært populær turistattraksjon (Askheim, 2020b). De fleste turistene fraktes over Nigardsbrevatnet med båt og blir videre guidet opp til eller på breen. I naturreservatet går det en 3 km lang vei inn til en stor parkeringsplass ved brevatnet. Derfra er det under en time gange fram til brekanten (Brevegen, u.å.).

2.2.2 Besøkende

Helt siden 1987 har Jostedalen Breførarlag guidet turister på breen, og etterspørselen har økt de siste årene (Jostedalen Breførarlag, u.å.). Fra 2009 til 2016 har Jostedalen Breførarlag hatt en økning på ca. 33 % i turer på Nigardsbreen (Bjærum, 2017, s. 10). Tall fra Brevegen AS viser også en god økning i antall besøkende de siste årene. Fra 2013 til 2018 har det vært en jevn økning med nesten 30 000 turister mer i 2018 enn i 2013. I 2019 var det omlag 62 479 besøkende i naturreservatet (se vedlegg 8.1). Disse tallene gjelder kjøretøy, men noen velger også å gå eller å sykle inn i stedet for å kjøre inn til parkeringen, og blir da derfor ikke telt i bomstasjonen. Nøyaktig antall vil vi aldri finne da naturreservatet er åpent for alle, og ikke alle følger oppmerkede stier.

2.3 utfordringer

2.3.1 Breen smelter

Det er de lett tilgjengelige brearmene som tiltrekker besøkende til nasjonalparken. utfordringen er nå at disse trekker seg tilbake. Med et varmere klima smelter breen raskere, og brearmene har ikke vokst siden rundt 2000-tallet (NVE, 2018, s. 2). Tidligere på 1990-tallet var det organiserte turer på for eksempel Briksdalsbreen, men denne har nå trukket seg så langt opp i fjellsiden at dette ikke lenger er mulig å tilby (Askheim, 2020a). Det samme problemet ser vi at begynner å skje med Nigardsbreen. Totalt har breen trukket seg 850 meter tilbake fra tidsperioden 1964 til 2017 (NVE, 2018, s. 2). konsekvensene av at breen smelter kan føre til at vannretningen kan endre seg. Dette kan igjen påvirke vannkraft, landbruk og nedbørsmengder (Heggen, 2021). I tillegg er reiselivsnæringen avhengig av breturismen. I Jostedalen er Nigardsbreen hovedattraksjonen til 90 % av de individuelt besøkende (Luster kommune, 2014, s. 11).

2.3.2 Slitasje og infrastruktur

Et annet problem er slitasje og forstyrrelse i flora og fauna (Statens Naturoppsyn, 2020, s. 12). Flere steder i nasjonalparken må stier tilrettelegges og kanaliseres. For eksempel har stier blitt tilrettelagt for å unngå slitasje på morenelandskap inn til Haugabreen,

Bergsetbreen og inn til Austerdalsbreen. Opp til Skålatårnet er det fare for erosjon på nye steder da vann vil følge snarveier laget av besøkende (Statens Naturoppsyn, 2020, s. 13). Stien er derfor blitt steinlagt for å kanalisere ferdselen (Statens Naturoppsyn, 2019, s. 19). Tilrettelegging er også blitt gjort inn til Nigardsbreen for å unngå slitasje på naturen utenfor stien som er kanalisert mot utsiktspunktet (Luster kommune, 2014, s. 12). I forvaltningsplanen for Nigardsbreen Naturreservat (Luster kommune, 2014) kommer det frem at turismen krever bedre søppelhåndtering (s. 12), og at det nå finnes fire søppeldunker og en container på parkeringen ved Nigardsbrevatnet (s. 36). Jacobsen og Iversen (2019, s. 19) mener at det fortsatt er et behov for bedring av infrastruktur som toalett og søppelhåndtering i området rundt Jostedalsbreen.

2.3.3 Sikkerhet

En stor utfordring i Nigardsbreen naturreservat er først og fremst sikkerheten til de besøkende. På grunn av friheten som allemannsretten gir, vil mange ta seg fram i farlig terreng, som for eksempel å gå frem til og under breen. Med et høyt antall utenlandske besøkende som ikke er vant med vår holdning til friluftsliv, kan dette by på problemer. Blant annet hender det ofte at turistene ikke er rustet for å være en hel dag ute i naturen med hensyn til bekledning (Bjærum, 2017, s. 46). Halvparten av de besøkende til området som hadde vært på bre, gjorde dette gjennom organisert eller guidet tur (Vistad et al., 2018, s. 39). En del av de som gikk på bre alene var ifølge Vistad et al. (2018, s. 40) helt uerfarne med bre. Tidligere var det flest nordmenn som tok seg opp på breen, men det sees at det nå er viktigere for utenlandske turister å ha denne opplevelsen også (Vistad et al., 2018, s. 3).

Brua som fører en over til sørsiden i naturreservatet gir enklere tilgang til brefronten nå som nordsiden blir vanskeligere. En forventning om å få gå nærmere breen og ta bilder har i noen tilfeller fått fatale konsekvenser, som for eksempel i 2014 (Dalaker, 2014; Statens Naturoppsyn, 2014, s. 9). I tillegg ble det satt opp nye advarselsskilt og sperregjerde ved flere breer i et forsøk på å forhindre besøkende i å gå for nære brefronten (Statens Naturoppsyn, 2015, s. 8). Situasjonen bedret seg, men enda en dødsulykke inntraff i 2018 (Aspeli, 2018), fordi turistene fortsatte å trosse sperringene. Konsekvensen av fri ferdsel for turister ved Nigardsbreen har vist seg å være svært uheldig i disse tilfellene. Luster

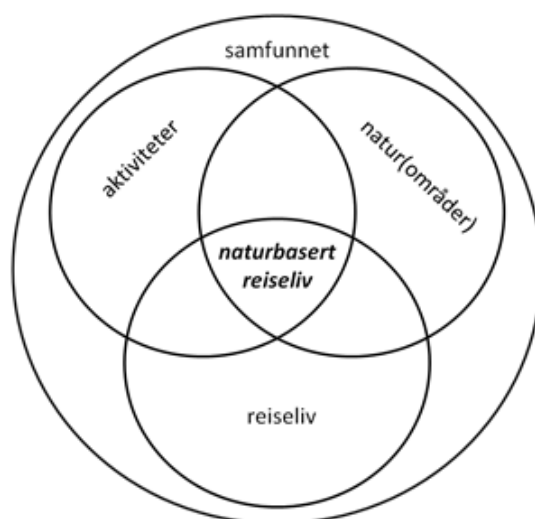
kommune (2014, s. 52) vil at tausperringer og fareskilt skal settes opp ved breen hvert år før turistsesongen starter. Fra sommeren 2019 ble det i tillegg satt inn informasjonsvakt framme ved breen for å forhindre ulykker. Dette ble finansiert med støtte fra ordningen Nasjonale turiststier (Gytri et al., 2018; Miljødirektoratet, 2019d). Videre er stien inn til Nigardsbreen tilrettelagt med bolter og trapper slik at det skal være enklere å ta seg frem for besøkende (Luster kommune, 2014, s. 12). Tiltakene på stien har redusert antallet skader som benbrudd og liknende betraktelig, og bidrar til at flere turister går inn til breen (Luster kommune, 2014, s. 29).

3.0 Teori

I dette kapittelet vil vi presentere teori som kan belyse datamaterialet vårt. Først vil vi definere naturbasert reiseliv, dets utfordringer og paradoks. Videre ser vi på bærekraftig reiseliv og relevant lovverk. Til slutt går vi inn på besøksforvaltning og hvilke virkemidler forvaltningen har til rådighet for å takle utfordringene.

3.1 Naturbasert reiseliv

Når vi bruker begrep som turisme og turist snakker vi om ferie- og fritidsreisende som er borte fra hjemmet over en lengre periode (Kamfjord, 2015, s. 37). Flere forskere har forsøkt å definere naturbasert reiseliv, og mangel på enighet om en definisjon gjorde at Fredman utarbeidet en bred definisjon av naturbasert reiseliv (Fredman et al., 2009, s. 3; 2012, s. 290). Naturbasert reiseliv kan dermed beskrives som “menneskers aktiviteter når de besøker naturområder utenfor sine vanlige omgivelser” (Fredman et al., 2009, s. 24; 2012, s. 290). Dette kan være individuelt reisende, eller skje gjennom organiserte former med kommersielle aktiviteter. Her betaler turistene for opplevelser i naturen eller ferdige pakker gjennom destinasjons- eller guideselskap (Fredman et al., 2009 s. 27; Kamfjord, 2015, s. 102). De som betaler for slike opplevelser er på en eller annen måte interessert i naturen. Fossgard og Stensland (2013) illustrerer sammensetningen av det naturbaserte reiselivet gjennom en modell.

Figur 3: Naturbasert reiseliv (Fossgard og Stensland, 2013).

3.1.1 utfordringer i det naturbaserte reiselivet

I reiselivet er overturisme et problem som påvirker lokalbefolkning og opplevelsen til turistene. Dette handler om forurensning i form av mange mennesker på en plass. For mange besøkende på et sted kan være forstyrrende for opplevelsen i form av venting og trengsel, og konsekvensene av dette kan være redusert rekreasjonsverdi og forstyrrelse av naturopplevelsen for turistene (Jacobsen & Viken, 2014, s. 245). Dette kan og redusere livskvaliteten til innbyggere i området (Jacobsen & Iversen, 2019, s. 3). Ifølge en turistundersøkelse fra 2019 opplever 55 % av gruppen "fysisk aktive turister" overturisme på Vestlandet. 28 % av de besøkende til Vestlandet regnes som "fysisk aktive turister" (Epinion & Innovasjon Norge, 2019, s. 11).

For mange turister og mangel på tilrettelegging kan også merkes gjennom slitasje, forsøpling, forurensning, forstyrrelser, samt forringelse av naturområdene. I tillegg kan naturområder bli kommersialisert og noen steder blir det tatt betaling for adgang (Jacobsen & Viken, 2014, s. 239). Innovasjon Norge markedsfører Norge med allemannsretten, uten å opplyse om hvilke plikter som følger (Viken et al., 2020, s. 284). Høy turisme der det finnes naturbaserte attraksjoner kan få negative effekter dersom det ikke forvaltes riktig (Jacobsen & Iversen, 2019, s. 19). Det kan også oppstå konflikter mellom ulike kommersielle aktører i reiselivet, andre næringer, grunneiere, lokalbefolkning og de som vil bruke naturen (Kamfjord, 2015, s. 58). Et stort problem er ofte kommersielle aktører som sliter ut grunneiers område. En miljømessig degradering vil ofte gjøre turistene mindre interessert i stedet (Jacobsen & Viken, 2014, s. 239). En attraksjon som da har vært populær vil gjerne synke i verdi og turismen kan da avta.

Videre er hvordan turistene beveger seg et veldig aktuelt problem generelt i reiselivet. En utfordring med reiselivet er at mye av trafikken er konsentrert i sommerhalvåret. Den vanligste transportmetoden er motorkraft som baserer seg på fossilt brennstoff og bidrar til luftforurensning. Per personkilometer gir flytrafikken og cruisetrafikken høyest utslipp av transportmetodene. Både flytrafikken og cruisetrafikken er i sterk vekst (Jacobsen & Viken, 2014, s. 240; Thompson, 2019a, s. 16). Cruiseturistene er de turistene som bruker minst penger på land, og samtidig slipper ut mest CO₂ (Thompson, 2019b, s. 1). Næringen er

vanskelig å regulere, har dårlige arbeidsforhold og representerer miljøutfordringer. Viken et al. (2020, s. 342) sier at forretningsideen med cruiseturistene er at turistene skal legge igjen mest penger om bord. I tillegg betaler ikke cruiseskipene skatt, moms og avgifter på alkohol som reiselivsaktørene på land. Det er uklart hvor mye vertslandet tjener (Viken et al., 2020, s. 342). Norge har 3,2 % av verdens cruisetrafikk (Innovasjon Norge, 2019, s. 66).

Ifølge Norsk Reiseliv (2019) har ikke omsetningen fulgt takten med økningen i antall reisende. Dette tyder på at vi har tiltrukket oss mer prissensitive turister. Flere forskjellige årsaker spiller inn, men det ser ut til at campingturister og bussturister legger igjen mindre enn andre turister på selve reisemålet. Sammen med Airbnb og cruise gir dette en lavere omsetningsvekst i forhold til veksten i turismen (Norsk Reiseliv, 2019). Nordmenn står for 90 % av alle overnattingsdøgn i Norge. Likevel har utenlandske turister et høyere døgnforbruk enn de norske turistene (Innovasjon Norge, 2019, s. 25). Norge har 0,4 % av den globale turismen (Innovasjon Norge, 2019, s. 17). I reiselivet er likevel ikke alltid økonomisk vekst hovedmotivet, spesielt om man ønsker en bærekraftig utvikling (Viken et al., 2020, s. 336). Andre verdier som gir lokal verdiskaping kan være vel så viktig. Dette handler i grunn om å utvikle bygder, å gi arbeidsplasser, og å opprettholde lokale tilbud. Ofte er hovedmålet til de mindre reiselivsbedriftene å overleve (Viken et al., 2020, s. 336).

En utfordring for næringen er å kunne drive hele året. NHO Reiseliv (2016) ser at flere og flere bedrifter går fra å være sesongbaserte til å fokusere på mer helårsturisme. På landsbygda har det oppstått en blandingsøkonomi. Det vil si at turisme og kultur blir kombinert med landbruk for å overleve (Viken et al., 2020, s. 337). Ved å utvikle nye produkter som man kan tilby utenfor hovedsesongen øker man også inntektsgrunnlaget for næringen (Kulturdepartementet, 2019, s. 14). Næringen er nødt til å holde seg oppdatert på nye trender for å unngå stagnasjon (Jacobsen & Viken, 2014, s. 257).

3.1.2 Reiselivets paradoks

Vi snakker ofte om reiselivets paradoks i det norske naturbaserte reiselivet. Problemet med det naturbaserte reiselivet er at den delen av reiselivsproduktet som er hovedmålet med reisen har ofte stor opplevelsesverdi for turistene, og liten pengeverdi for reiselivsnæringen

(Kamfjord, 2015, s. 39). I den forbindelse snakker vi om fellesgoder. Fellesgoder er goder man kan bruke uten å måtte betale for de hver gang man benytter seg av disse.

Naturressursene våre er naturlige fellesgoder, mens mer tradisjonelle fellesgoder er for eksempel være helsevesen, politi, skole og offentlig kommunikasjon (Jacobsen & Viken, 2014, s. 128).

Gratispassasjerproblematikken blir resultatet av dette. Den omhandler de som bruker fellesgodene og som oppnår fordelene av å bruke disse uten å ha bidratt med betaling (Jacobsen & Viken, 2014, s. 129). Dette kan for eksempel være campingturister på rundreise som har med det de trenger, velger å campe i utmark, og som bruker offentlige toaletter, parkeringsplasser og annen infrastruktur underveis. Baseturistene legger igjen mest penger i de sentrale strøkene, da det er der de som regel overnatter. Dette fører til at de mindre distriktene får lavere inntekter og en høyere belastning av deres utflukter (Viken et al., 2020, s. 279). Reiselivsbedrifter og andre bransjer kan også være gratispassasjerer. Om ikke alle bidrar til for eksempel markedsrettede aktiviteter på en destinasjon, vil de som ikke har bidratt, likevel nytte seg av de positive effektene (Jacobsen & Viken, 2014, s. 134).

Overrislingsnæringen som selger andre ting enn reiselivsprodukter til de som er på reise (Kamfjord, 2015, s. 61), vil og nytte godt av økt omsetning som følge av flere besøkende (Jacobsen & Viken, 2014, s. 137).

Naturen er en ressurs for reiselivsnæringen, men den er ofte også helt eller delvis utenfor næringens kontroll (Viken et al., 2020, s. 338). Spørsmålet som ofte dukker opp på slike plasser er hvem som skal betale for tilretteleggingen. Om ingen tar ansvar vil felles ressurser bli ødelagt. Dette kalles allmenningens tragedie og handler om at de som bruker ressursene kun handler for sitt eget beste, og ikke tenker på at dette vil få langsiktige konsekvenser (Jacobsen & Iversen 2019, s. 29). Ressursene må forvaltes på en bærekraftig måte. Nærings- og fiskeridepartementet (Meld. St. 19 (2016-2017), s. 71) mener at den negative utviklingen kan føre til at aktørene må samarbeide for å redusere de negative konsekvensene. Næringen baserer seg mye på lokale løsninger hvor frivillighet er viktig. Frivilligheten er ofte delfinansiert av det offentlige (Jacobsen & Iversen, 2019, s. 10), slik som vi ser med tilskuddet fra Nasjonale turiststier til informasjonsvakt ved Nigardsbreen (Gytri et al., 2018; Miljødirektoratet, 2019d). Viken et al. (2020, s. 276) sier at dugnadsånden forsvinner om det

kommer andre brukere som tjener på deres arbeid. Da er noen andre nødt til å ta over, og dette er som regel myndighetene (Viken et al., 2020, s. 276).

I lys av fellesgodeproblematikken, har det siden 2018 foregått en prosjektsatsing om avklaring av utfordringer og mulige løsninger knyttet til fellesgodefinansieringen i reiselivet i Norge (Visit Sognefjord & Verdensarvrådet for Vestnorsk Fjordlandskap, 2020, s. 3).

Prosjektet mener at det ikke finnes gode nok eksisterende ordninger for fellesgodefinansiering. Målet med prosjektet er å vurdere og foreslå ulike tiltak for blant annet betaling for parkering, toalett, bomplassering, støtteordninger og offentlig finansiering (Visit Sognefjord & Verdensarvrådet for Vestnorsk Fjordlandskap, 2020, s. 3).

Fellesgodefinansieringen skal bidra til å verne om natur- og kulturverdiene, utvikle og vedlikeholde infrastruktur, utvikle vertskap, regulere trafikken og sikre best mulig opplevelse for gjestene og lokale (Visit Sognefjord & Verdensarvrådet for Vestnorsk Fjordlandskap, 2020, s. 6). I tillegg skal prosjektet bidra til en helårlig bærekraftig utvikling av reiselivet.

Forslag til løsning på finansieringen er å utvikle verktøy for dynamisk besøksstyring og besøksavgift etter enkelte områders behov. Prosjektet foreslår at dette krever et delt ansvar mellom næring, stat, fylkeskommune og kommune (Visit Sognefjord & Verdensarvrådet for Vestnorsk Fjordlandskap, 2020, s. 4).

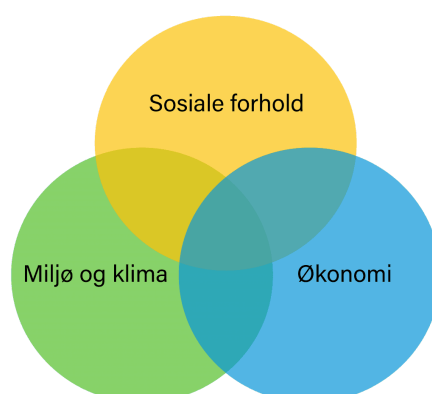
3.2 Bærekraftig reiseliv

I reiselivsstrategien fra 2007 har Nærings- og handelsdepartementet (2007, s. 26) lagt fram et fokus på at Norge skal bli et bærekraftig reisemål. Et bærekraftig reiseliv handler om å skape og å utvikle reiselivsnæringen uten at det skal gå på bekostning av nåværende og fremtidige generasjoners muligheter til å reise, og de skal ha muligheten til å oppleve det samme (Meld. St. 19 (2016-2017), s. 71). Regjeringen vil at reiselivsnæringen skal ta ansvar, og bærekraft er nødvendig for den videre utviklingen av næringen (Meld. St. 19 (2016-2017), s. 7). Innovasjon Norges (2020) definisjon av et bærekraftig reiseliv kommer fra FNs reiselivsenhet UNWTO. Vi har tre hovedområder med totalt 10 prinsipper for et bærekraftig reiseliv (Innovasjon Norge, 2020):

Figur 4: 10 prinsipper for et bærekraftig reiseliv (Innovasjon Norge, 2014, s. 3).

Det kreves en god balanse mellom disse tre hovedområdene, da fokus på kun et hovedområde kan skape negative konsekvenser for et annet (Kamfjord, 2015, s. 264). For eksempel kan et for høyt fokus på økonomisk utvikling gå på bekostning av lokalbefolkning og natur i form av for mange besøkende. Mange besøkende uten riktig tilrettelegging kan føre til slitasje på natur (Miljødirektoratet, 2019c). Igjen kan et økt reiseliv gi flere arbeidsplasser og generere god inntekt, men det kreves god forvaltning av reiselivet for at det skal være levedyktig i et lengre tidsperspektiv (Innovasjon Norge, 2020).

Figur 5: En bærekraftig utvikling består av tre hovedområder: sosiale forhold, økonomi og miljø og klima (FN-sambandet, 2019).

Reiselivet er en del av klimautfordringen på tre måter: For det første bidrar reiselivet med CO₂-utslipp. For det andre vil reiselivet merke at klimaet forandrer seg - spesielt her hvor det er så tydelig med en bre som smelter. Til slutt kan reiselivet være en del av løsningen på klimautfordringen i den forstand at reisende lærer og forstår at dette er noe vi vil ta vare på (Kamfjord, 2015, s. 262). En voksende trend i reiselivet er interessen for natur og miljøvern (Jacobsen & Viken, 2014, s. 270). Vi har begreper som økoturisme, ansvarlig turisme og bærekraftig turisme som alle er opptatt av bærekraft (Jacobsen & Viken, 2014, s. 234). Ved å trigge følelsene til turistene kan de motiveres til bærekraftig atferd (Morris et al., 2019, s. 32). Dette kan gjøres gjennom historiefortelling. Følelsesmessig tilknytning til et naturområde fører ofte til at man blir opptatt av å verne den (Magnussen & Vold, 2018, s. 81).

3.3 Lovverk

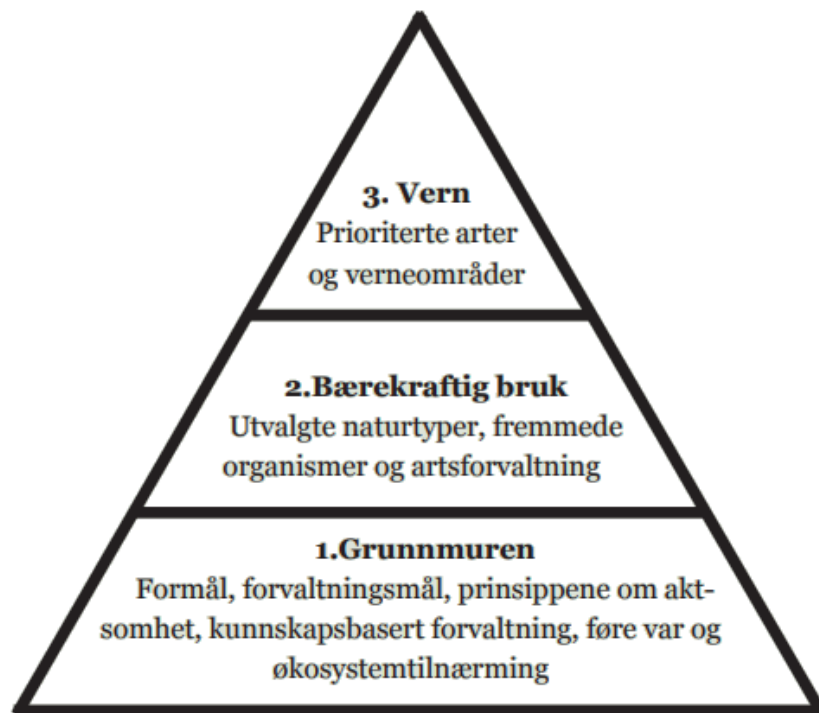
Naturforvalterne har som oppgave å tilrettelegge innenfor nasjonalparken og naturreservatets grenser. Jostedalsbreen Nasjonalparkstyre har forvaltningsmyndigheten for Jostedalsbreen nasjonalpark, og nasjonalparken skal forvaltes innenfor rammene til naturmangfoldloven og verneforskriften for Jostedalsbreen Nasjonalpark (Jostedalsbreen Nasjonalparkstyre, 2020). Luster kommune (2014) har forvaltningsansvaret for Nigardsbreen naturreservat (s. 3), og forholder seg til verneforskriften for Nigardsbreen naturreservat samt naturmangfoldloven (s. 5). Reiselivet baserer mye av sin virksomhet på allemannsretten, men må og forholde seg til naturmangfoldloven og de respektive forskriftene som alle andre. Derfor vil kapittelet konsentrere seg om naturmangfoldloven og allemannsretten.

3.3.1 Naturmangfoldloven

Forvaltningen av nasjonalparken og naturreservatet er et statlig ansvar (Overvåg et al., 2015 s. 206), og lovverket finner vi i naturmangfoldloven (2009). Tidligere ble nasjonalparker opprettet for å verne om naturen. I Norge har vi gått fra å verne "fra" oss selv, til å heller verne "for" de som vil bruke nasjonalparken (Overvåg et al., 2015, s. 204). Endringen om en

flerdimensjonal vernetanke kom med naturmangfoldloven i 2009, som erstattet den tidligere Naturvernloven (Overvåg et al., 2015, s. 204; Myhre, 2021).

Naturmangfoldloven (2009, § 35) skal først og fremst sikre en uforstyrret naturopplevelse til de besøkende og beskytte naturmangfoldet. Loven kan deles inn i tre deler; grunnmuren, bærekraftig bruk og vern (Schulze, 2010, s. 14). Grunnmuren handler om å ta vare på naturen, spesielt gjennom føre var-prinsippet (Naturmangfoldloven, 2009, § 9). Videre må det være et bærekraftig bruk, og ellers gir loven rett til å verne om områder og arter (Naturmangfoldloven, 2009, § 22; Schulze, 2010, s. 14).

Figur 6: Naturmangfoldloven består av tre deler (Schulze, 2010, s. 15).

Det er forvaltningsmyndighetenes ansvar å følge opp verneforskrifter og lovverk (Miljødirektoratet, 2019b). Overtredelse av lovverket fører til anmeldelse. Det er Statens naturoppsyn sin oppgave å kontrollere at godkjenninger som Jostedalsbreen Nasjonalparkstyre gir, blir gjort innenfor sine rammer (Statens naturoppsyn, 2020, s. 2).

3.3.2 Allemannsretten

Allemannsretten er selve grunnlaget for hva vi kaller friluftsliv i Norge. Den er basert på gamle tradisjoner og har bakgrunn i sedvanerett fra tidligere bondesamfunn. Retten er et gratis fellesgode som tilhører den norske kulturarven (Regjeringen, 2019). Allemannsretten er lovfestet i friluftslivsloven av 1957, og har som formål å sikre rett til blant annet opphold, høsting og fri ferdsel i utmark så lenge den er hensynsfull (Friluftslivsloven, 1957, §§ 1 og 2). Vi skiller mellom utmark og innmark. Utmark er udyrka mark, og det er her man kan ferdes hele året så lenge man er varsom med hensyn til grunneier (Friluftslivsloven, 1957, § 2). Innmark regnes som dyrka mark, kulturbeite og andre områder det ikke passer med allmenn ferdsel. Man kan ferdes på innmark som for eksempel på jorder, men dette er kun når marka er fryst, og ikke mellom 30. april og 14. oktober (Friluftslivsloven, 1957, § 3).

Regjeringen peker på utfordringer for allemannsretten på grunn av økende deltakelse og flere friluftslivsaktiviteter som skjer samtidig. Dette tyder på behov for å regulere eller tilrettelegge for ulike aktiviteter (Meld. St. 18 (2015–2016), s. 27). En endring i friluftslivsloven 19. juni 2020 gjør nå at kommunene har myndighet til å sperre eller regulere ferdsel på pressede og utsatte naturområder (Friluftslivsloven, 1957, §§ 15 og 16). Endringene for områder i kommunen trenger dermed ikke lenger gå gjennom fylkesmannen. Hoddevika er et eksempel på endringene av loven hvor kommunen har valgt å forby villcamping (Stad kommune, 2020). Dette er gjort for å legge til rette for langsiktig utvikling og bruk av området med tanke på naturens tålegrense og verdier, i tillegg til ivaretagelse av kulturlandskap og kulturminner (Stad kommune, 2020). Viken et al. (2020, s. 346) mener også at det er nødvendig med revisjon av allemannsretten, og peker på nødvendigheten av systemer som sikrer bedre informasjon for å løse utfordringene.

3.4 Besøksforvaltning

For å utvikle og forberede verneområder for belastning fra besøkende, er besøksforvaltning et viktig verktøy. Besøksforvaltning skal hindre skade eller redusere negativ påvirkning av naturen fra de besøkende og optimalisere opplevelsen for de som besøker området (Viken, et al., 2018, s. 9). I tillegg skal verneverdiene tas vare på og forståelsen for vernet økes

(Miljødirektoratet, 2015 s. 5). For å redusere negativ påvirkning på naturen er det ofte gunstig å kartlegge fremtidig slitasje og områdets tålegrense (Miljødirektoratet, 2015, s. 22). De fleste goder har en bæreevne/tåleevne. Så lenge bruken ligger innenfor bæreevnen, er godet ikke-rivaliserende (Jacobsen & Iversen, 2019, s. 5). Det vil si at flere kan benytte seg av godet uten at den enkeltes nytte av den blir mindre (Andresen, 2014). Hvor mye et område kan tåle av påvirkning fra mennesker før det får negative konsekvenser på naturen og opplevelseskvaliteten blir stadig utfordret av store turistmengder som legger press på naturområder (Jacobsen & Viken, 2014, s. 245). Besøksforvaltning er også et viktig verktøy før selve besøksstrykket kommer, for å ikke miste kontroll på ferdsel (Miljødirektoratet, 2020b). På den andre siden er det en grense for hva besøksforvaltningen kan styre når turistenes reisemønster raskt kan endres (Miljødirektoratet, 2020b).

Vi ser at verneområdene er ettertraktet blant utenlandske turister, og et forventet press på disse områdene har ført til at hver av nasjonalparkene skulle utarbeide besøksstrategier innen 2020 (Miljødirektoratet, 2020b). Besøksstrategien for Jostedalbreen nasjonalpark er ikke offentlig gjort enda. Besøksstrategien er en plan for hvordan forvaltningsmyndigheten vil gjennomføre besøksforvaltning for verneområdet (Miljødirektoratet, 2020b). Denne skal vise konkrete tiltak som bør gjøres for å balansere verneverdiene, besøkende og lokal verdiskaping i verneområdet for å gagne alle disse på best mulig måte (Miljødirektoratet, 2020b). Viken et al. (2020, s. 294) mener at besøksforvaltning ofte springer frem som følge av et ønske om økonomisk verdiskaping. Det etterlyses at besøksstrategier har mer fokus på naturens egenverdi (Viken et al., 2020, s. 294).

Interesseområdene for besøksstrategien er både verneområdet og randområde. Områdene rundt nasjonalparken forvaltes av kommunen etter plan- og bygningsloven (Overvåg et al., 2015, s. 211). Forvaltningen av verneområdet krever derfor godt samarbeid med planmyndigheter og reiselivsaktører, og andre interessenter i området. Videre ser vi på hvilke virkemidler man kan bruke i forvaltningen av området for å møte utfordringene i form av harde og myke virkemidler.

3.4.1 Harde virkemidler

Forvaltningen har ulike virkemidler til rådighet når det kommer til å håndtere økt trafikk, og for å hindre at fellesgoder som natur og stier forringes. Harde virkemidler er økonomiske, fysiske og legale virkemidler (Viken et al., 2018, s. 31). Legale virkemidler, altså lover, regler og retningslinjer er den vanligste måten for forvaltningen å regulere på (Viken et al., 2018, s. 31). Telting på innmark er for eksempel forbudt i henhold til frilufsloven (1957) § 9, og en kan i henhold til § 15 regulere ferdselen dersom for eksempel avføring, søppel, telting eller slitasje blir et problem. En utfordring med disse virkemidlene kan være å gjøre de kjent for turistene. I grenseland mellom regler og informasjon finnes retningslinjer. Disse kan være med å skape ansvarlige turister gjennom formidling (Viken et al., 2020, s. 307).

Retningslinjene kan formidles gjennom guider for å oppfordre turistene til å opptre hensynsfullt, engasjere seg og bli bevisste på naturens verdier og ressurser (Viken et al., 2020, s. 307). Formidlingen fra eksempelvis guider kan gi mer mening og forståelse for turistene enn nedskrevne retningslinjer (Viken et al., 2020, s. 307). Der det kreves tilrettelegging for å for eksempel hindre slitasje på naturen og at besøkende legger igjen spor kan forvaltningen heller benytte fysiske virkemidler. Dette kan være merking av stier, bygging av broer over utsatt terreng, skilting og tilrettelegging av spesifikke turer, toalett og søppelkasser (Viken et al., 2018, s. 34).

Videre kan det reguleres gjennom økonomiske virkemidler ved å innføre avgifter for å komme inn på et område, for eksempel gjennom bom eller parkering. Dette kan også gjøres for å bedre tiltakene for tilrettelegging ved at de besøkende er med på fellesgodefinansieringen (Jacobsen & Viken, 2014, s. 139; Viken et al., 2018, s. 33). I henhold til frilufsloven (1957) § 14 kan man kreve en rimelig avgift for adgang til et opparbeidet frilufsområde der det gjelder å forbedre sikkerhet, stier og naturattraksjoner. Svalbard har for eksempel en miljøavgift på 150 kroner som alle besøkende har måttet betale for å gå i land. Pengene går til miljøfremmende tiltak og tilrettelegging for turisme (Viken et al., 2018, s. 33). Et dilemma i forhold til slike ordninger er på områder der allemannsretten gjelder.

Dersom man begrenser andres mulighet til å benytte seg av et område, for eksempel gjennom økonomiske virkemidler som inngangspenger eller turistskatt, blir det et

ekskluderende gode (Andresen, 2014; Jacobsen & Viken, 2014, s. 139). Ved å ta betalt for å få tilgang til en ressurs, utestenges de som ikke er villige eller har mulighet til å betale. Ikke-ekskluderende goder er da nasjonalparker, allemannsretten og for eksempel turiststier (Hoftsad, 2007, s. 1)

3.4.2 Myke virkemidler

Myke virkemidler er tilretteleggingstiltak som baserer seg på informasjon og stimulerings- og premieringstiltak (Viken et al., 2018 s. 30). Informasjon kan komme fram på internett eller informasjonsskilt om blant annet sikkerhet og holdninger til hvordan vi behandler naturen i forhold til søppel, bruk og naturverdier. Et eksempel på informasjonstiltak om sikkerhet er opplysende skilt på Knutshøe i Jotunheimen nasjonalpark hvor det er satt opp et skilt om at stien ikke er noen snarvei, da flere tidligere har gått seg fast og falt ned fra fjellet (DNT Oslo og Omegn, u.å.; Lisødegård, 2008). Stimulerings- og premieringstiltak kan være alternative ruter eller turer som bidrar til å kanalisere ferdselen bort fra sårbare områder og for å holde stier i orden. Et eksempel på stimuleringstiltak ser vi i Hemsedal hvor man kan bli Topp20 fadder der frivillige går jevnlig faste turer for å sjekke stiene (Hemsedal, u.å).

4.0 Metode

I dette kapitlet vil vi redegjøre for valg av forskningsmetoden. Metode er noe vi benytter som en fremgangsmåte til å løse problemer og komme fram til ny kunnskap (Aubert 1985, sitert i Dalland, 2017, s. 51). Man kan si at metode er en spesifikk forskningsteknikk, som for eksempel intervju som vi har brukt i denne oppgaven (Krumsvik, 2014, s. 22). Vi vil redegjøre for hvorfor vi har valgt denne metoden og videre begrunne utvalget vårt. I tillegg vil vi reflektere rundt hvordan validiteten og reliabiliteten har blitt ivaretatt i oppgaven, samt kritikk til gjennomføringen av metoden og etiske aspekter rundt forskningen.

4.1 Valg av metode

Metoden gir oss et grunnlag for hvordan vi skal innhente, organisere og tolke dataene vi samler inn og det skilles her mellom kvantitativ og kvalitativ metode (Dalland, 2017, s. 52). Kvantitativ metode går i bredden, og gir årsaksforklaringer gjennom ofte store utvalg og tallmateriale ved bruk av for eksempel spørreundersøkelser (Krumsvik, 2014, s. 47). Ved kvalitativ metode får man derimot en dybdeforståelse og nærhet til det man undersøker, samt nærhet til informantene og deres meninger gjennom personlige intervju eller gruppeintervju (Krumsvik, 2014, s. 47).

Vi ønsket å finne ut av hva informantene vektla som vesentlig i sine meninger og oppfatninger. Dette er data som ikke kan måles eller tallfestes, men som krever en dybdeforståelse. Dette var grunnleggende for vårt valg av å benytte kvalitativ metode gjennom semistrukturert intervju. Intervju kan bidra til at vi kan utvikle en forståelse av hvordan personer opplever og reflekterer over situasjonen (Thagaard, 2018, s. 11). Gjennom metoden kunne vi intervjuer aktuelle informanter vi visste hadde kunnskap om temaet, og få innsikt i deres erfaringer, synspunkter og følelser. I tillegg hadde vi under intervjuet mulighet til å komme tettere innpå informantene ved at vi kunne kommunisere, stille oppfølgende spørsmål og fange opp kroppsspråk, noe vi ikke kunne gjort gjennom kvantitativ metode.

4.2 Utvalg

Utvalget vårt består av et strategisk utvalg. Det vil si at vi systematisk har valgt ut personer som har egenskaper eller kvalifikasjoner som er relevante i forhold til problemstillingen (Thagaard, 2018, s. 54). Problemstillingen vår inneholder to aktører; reiselivsnæringen og forvaltningen. Det ble derfor naturlig å velge ut deltakere innenfor begge feltene for å belyse problemstillingen, og for å få fram begge siders synspunkt, da det er ulike meninger mellom bruk og vern for verneområder. I tillegg har vi valgt ut små og store, private og offentlige reiselivsaktører for å få frem ulike syn da disse ofte har ulike interesser (Jacobsen & Iversen, 2019, s. 24). Det var også viktig for oss å velge aktører som lå geografisk spredt rundt Jostedalsbreen, da det finnes ulike tilbud i reiselivet. Vi ønsket å intervjuere aktører som vi visste hadde noen års erfaring innenfor reiselivet eller med forvaltning. I tillegg måtte aktørenes arbeid være tilknyttet Jostedalsbreen nasjonalpark eller Nigardsbreen naturreservat.

Kvalitativ metode ga oss muligheten til å gå i dybden, og vi måtte da vurdere utvalgets størrelse i form av om det var mulig å gjøre omfattende analyser (Thagaard, 2018, s. 59). Flere intervjuer ville gitt grunnlag for dypere analyse, men på grunn av tidsbegrensninger måtte vi ta hensyn til hvor mange intervjuer som var mulig å gjennomføre og analysere. Vi valgte derfor å intervjuere totalt seks informanter. Fire fra reiselivsnæringen og to fra forvaltningen. Resultatene fra informantene integreres i diskusjonen, hvor vi presenterer og diskuterer funnene samtidig.

Reiselivsnæringen	Forkortelse i tekst
Daglig leder i Visit Sognefjord	DVS
Daglig leder i Jostedalen Breførarlag	DJB
Daglig leder for Jostedalsbreen Nasjonalparksenter	DJNPS
Plan- og næringssjef i Stryn kommune	NSK

Forvaltningsaktører	
Nasjonalparkforvalter i Jostedalsbreen nasjonalpark	NJN
Naturforvalter for Nigardsbreen naturreservat	NNN

Tabell 1: Informanter

4.3 Intervju og intervjuguide

Det kvalitative forskningsintervjuet er en samtale mellom forsker og informant, hvor samtalen ble styrt av det vi ønsket informasjon om, samt temaer som informanten tok opp (Thagaard, 2018, s. 91). Vi intervjuet fire av informantene over internett på Teams, og to av informantene ansikt til ansikt.

4.3.1 Semistrukturert intervju og intervjuguide

Som intervjutype benyttet vi semistrukturert intervju. Det vil si at intervjuene er delvis strukturerte, hvor man har mulighet til å være fleksibel med rekkefølgen av spørsmålene, og man kan stille oppfølgingsspørsmål der det er nødvendig for å sikre validitet (Larsen, 2017 s. 99).

Vi utformet en intervjuguide på forhånd med ferdig formulerte spørsmål, hvor vi hadde satt oss inn i kunnskap for å stille spørsmål informantene ville oppleve som relevante (Thagaard, 2018, s. 95). Disse stilte vi i den rekkefølgen som ble mest naturlig underveis i intervjuet. Intervjuguiden er til hjelp for å huske hvilke temaer som skal tas opp, og ledet oss gjennom intervjuet (Dalland, 2017, s. 78). Ved utforming av intervjuguiden valgte vi å starte med spørsmål som var faktaorientert og lett å besvare, slik at informantene fikk snakket seg litt varme. Videre gikk vi inn på hovedspørsmålene. Vi valgte å stille åpne spørsmål med rom for meninger og engasjement for å øke sjansen for å få spontane og levende svar (Dalland, 2017, s. 78). De første spørsmålene var åpne, og ga informantene rom for å reflektere. Spørsmålene i intervjuguiden var relatert til hverandre, da noen av informantene allerede

tidlig i intervjuet brukte begreper og temaer vi ønsket mer utdypning om. Vi stilte også oppfølgingsspørsmål underveis i intervjuet der vi ønsket mer utdypende informasjon.

4.4 Validitet og reliabilitet

I forskningsprosessen er det viktig å vurdere validitet og reliabiliteten underveis. Dette gjøres for å sikre gyldigheten og troverdigheten av forskningen (Larsen, 2017, s. 93).

I kvalitative studier handler validitet om gyldigheten og relevansen av det som forskes på (Larsen, 2017 s. 93). Vi skiller mellom intern og ekstern validitet. Intern validitet sier noe om det er sammenheng mellom funnene våre og det teoretiske rammeverket (Larsen, 2017, s. 94). Ekstern validitet sier noe om i hvilken grad resultatene kan gjelde i andre sammenhenger, altså generaliseres (Larsen, 2017, s. 94). Det ble innhentet data fra relevante informanter som har lang og god erfaring innenfor reiselivet og forvaltningen, og med gode nettverk for å belyse problemstillingen. En informant var ny i jobben, noe som kan påvirke validiteten på informasjonen vi fikk, da informanten ikke ga konkrete svar på spørsmålene, men mer generell fakta i stedet for egne meninger. Ved å utforme en intervjuguide med ferdige spørsmål vil vi si at validiteten ble ivaretatt ved at vi innhentet data som besvarer problemstillingen. I tillegg gjorde den semistrukturerte metoden gjorde at vi kunne gjøre korreksjoner underveis. Larsen (2017, s. 94) påpeker at fleksibilitet i prosessen hvor man kan endre spørsmål underveis, bidrar til mer informasjon som kan gi et bedre grunnlag for å trekke slutninger. Dette ble nyttig for oss. I tillegg gjorde vi oss kjent med relevant teori i forveien for å tolke funnene. Ettersom vi kun har intervjuet seks aktører har vi et lite datasett, og det er derfor lite grunnlag for å generalisere funnene. Men det kan tenkes at resultatene også gjelder flere av de samme aktørene i området og andre nasjonalparker.

Reliabilitet i kvalitativ metode handler om pålitelighet og om troverdigheten til forskningsresultatene (Krumsvik, 2014, s. 158). Det skiller her også mellom intern reliabilitet og ekstern reliabilitet. Intern reliabilitet vil si om vi som forskere er samstemte om resultatene (Krumsvik, 2014, s. 158). Ekstern reliabilitet i intervjusammenheng vil si om intervju spørsmålene er klare og tydelige, samt om vi stilte ledende spørsmål eller spørsmålsformuleringene har formet svaret til informantene (Krumsvik, 2014, s. 158). Da vi

har kjennskap til noen av informantene ble det viktig å være objektiv ved innhenting og analysering av datamaterialet.

Ifølge Kvale (1997, sitert i Krumsvik, 2014, s. 159) skal reliabiliteten hvile på det konkrete materialet, opptaksutstyr og det transkriberte materialet. For å sikre reliabiliteten på intervjuet, utarbeidet vi åpne spørsmål som vi stilte alle informantene og vi transkriberte intervjuet ordrett i etterkant. For å gjøre dette så nøyaktig som mulig tok vi i bruk en diktafon under intervjuet slik at vi kunne spille det av i ettertid, også i redusert hastighet. Dette gjorde vi for å få med detaljer som gjorde at vi kunne gjenoppleve intervjuet. Med det kan vi legge frem direkte sitater som ble sagt. I tillegg benyttet vi notater og diktering på datamaskin. En hadde hovedansvaret for å intervju mens den andre noterte ned stikkord og tidspunktet på når spørsmålene ble stilt. På den måten kunne vi lettere finne tilbake til utsagn på lydopptaket. Dikteringsfunksjonen på datamaskin gjorde transkriberingsprosessen mer effektiv. Ulempen med denne måten var at programmet ikke klarte å fange opp alle setninger. Derfor benyttet vi lydopptaket i etterkant til å korrigere datamaterialet. En potensiell feilkilde kan være at det på noen av lydopptakene var perioder med dårlig lyd eller dårlig nettforbindelse under intervjuene, som enkelte steder gjorde det vanskelig å få med seg hva informantene sa.

4.4.1 Metodekritikk

Vi sendte ut intervjuguiden til de tre første vi intervjuet. Ulempen med dette var at vi merket at vi fikk mindre spontane svar, i tillegg til at det var vanskelig å få en av informantene til å svare presist på spørsmålene fra intervjuguiden. Thagaard (2018, s. 28) sier at hvis vi gir for detaljert informasjon kan deltakernes atferd påvirkes av dette, og man må derfor begrense hvor mye informasjon man gir om prosjektet. Vi gjorde oss erfaringer, og valgte derfor å ikke sende spørsmålene til de andre informantene. Dette virket positivt i form av at vi fikk bedre struktur på samtalen. Informantene besvarte spørsmålene mer spontant og reflekterte mer over egne meninger. Videre kan tillitsforholdet man får gjennom ansikt-til-ansikt intervju være avgjørende om personene åpner seg opp (Thagaard, 2018, s. 111). Ansikt-til-ansikt kontakt gir oss bedre grunnlag til å tolke utsagnene, og vi kan lese kroppsspråk og

uttrykksmåte. Den personlige kontakten med informantene fikk vi ikke der vi hadde online intervju.

Vi informerte kun seks informanter på grunn av tidsbegrensninger og omfanget av oppgaven. Dette kan gi et skjevt syn på problemstillingen. Vi har ikke intervjuet aktører fra alle kommunene rundt Jostedalsbreen nasjonalpark, men valgte å ha større fokus på Jostedalen og Loen der vi har et inntrykk av stor turistaktivitet. For å få en bedre tilnærming kunne flere aktører blitt intervjuet. Da vi hadde relativt åpne spørsmål kunne vi spisset spørsmålene mer som ville gjort det enklere å presentere funnene for seg selv på en oversiktlig måte, samt lettere å forsikre at man unngår feiltolking av funnene.

4.5 Etikk

For å kunne intervju informantene måtte vi først sende søknad til NSD for lagring av personopplysninger. Deretter trengte vi informert samtykke fra informantene til å delta i forskningen. Informert samtykke innebærer at vi gir tilstrekkelig informasjon om forskningen (Thagaard, 2018, s. 22). Dette sendte vi ut på e-post til de vi mente var aktuelle for undersøkelsen vår med en invitasjon til å delta i prosjektet. Dersom informantene ønsker å være anonym må dette respekteres og bli ivaretatt. Informantene ble gitt muligheten til å godkjenne at deres synspunkter var riktig før oppgaven ble sendt inn. Dette for å ivareta intervjupersonenes autonomi. Vi sendte først ut samtykkeskjema om anonymitet i oppgaven, men vi valgte å identifisere opplysningene vi har fått i intervjuene ettersom noen ønsket dette. Etter nytt informert samtykke bekreftet alle informantene til å bli identifisert i oppgaven. Samtykket var fritt, og avgitt uten ytre press. Informantene ble informert at de kunne trekke seg når som helst uten konsekvenser og at lydopptakene slettes i etterkant av oppgaven. Samtykke om bruk av lydopptak ble gitt av alle informantene før intervjuet.

5.0 Resultat og diskusjon

I dette kapittelet vil vi presentere resultatene fra intervjuene, samtidig som vi diskuterer og analyserer resultatene opp mot teorien. Det blir først sett på fellesgodeproblematikk, og i den forbindelse ser vi hovedsakelig på tilrettelegging og fellesgodefinansiering. Deretter går vi inn på allemannsretten hvor vi ser på utfordringer, behov for regulering og hva som kan skje i fremtiden. Vi avslutter med å se på videre utvikling av det naturbaserte reiselivet hvor samarbeid, felles koordinering av markedsaktiviteter, samt bærekraftig utvikling er temaer som opptok informantene.

5.1 Fellesgodeproblematikk

Paradokset med reiselivet er at selv om turismen fører med seg mye positivt, bidrar dette også til at infrastrukturen blir overbelastet enkelte steder (Viken et al., 2020, s. 331). I forbindelse med press på fellesgodene vil det bli diskutert tilrettelegging og hvordan dette blir og kan bli finansiert.

5.1.1 Overbelastet infrastruktur

Det kommer fram at det er en overbelastning på vestsiden av Jostedalsbreen, spesielt i området rundt Lodalen. Plan- og næringssjef for Stryn kommune (NSK) er enig med Daglig leder for Jostedalsbreen Nasjonalparksenter (DJNPS) om at enkelte områder har et for høyt press, og er i ferd med å bli overbelastet. NSK sier mye av det samme som Daglig leder i Visit Sognefjord (DVS) nevner må forbedres rundt Jostedalsbreen. Dette gjelder parkering, toalett, renovasjon og tilrettelagt overnatting.

Sommeren 2020 florerte vakre bilder av Lodalen i sosiale medier, noe som bidro til økt turisme. NSK har sett seg lei av turister som kun kommer for å gjenskape et bilde de har blitt "servert av andre", og kaller dette "fasade turisme". Disse er ifølge NSK kun opptatt av å være på rett plass til rett tid. Videre er de ikke interessert i å ha slike "fasade turister", da disse belaster veier og infrastruktur, samt bidrar til lite verdiskapning. DJNPS nevner og at det oppstår trafikkfarlige situasjoner i Lodalen der infrastrukturen og miljøet blir utfordret.

I Nigardsbreen naturreservat forteller Daglig leder i Jostedalen Breførarlag (DJB) at det kun er enkelte dager med overturisme, og mener at overturisme ikke er et stort problem. Det kan ødelegge opplevelsen til turistene i form av venting og kø, men har ikke skapt stor belastning på infrastrukturen i området per i dag. Så langt har ikke DJB opplevd særlige konflikter med fastboende i Jostedalen, og drar frem Flåm som et eksempel på konflikt mellom turisme og lokalbefolkning.

5.1.2 Tilrettelegging

Tilrettelegging som har blitt gjort i og rundt nasjonalparken og naturreservatet er hovedsakelig forbedring av parkering, informasjonsskilt og stier. Spesielt der hvor det har vært slitasje og utfordringer med sikkerhet (Statens Naturoppsyn, 2015, 2020). Både reiselivsnæringen og forvalterne forteller om behov for nettopp dette.

Plan- og næringssjef i Stryn kommune (NSK) mener innfallsportene til nasjonalparken er for dårlig skiltet og tilrettelagt. NSK ønsker en stil som går igjen i andre nasjonalparker, slik at turistene lettere kjenner igjen verneområder. Statens naturoppsyn har allerede satt opp nye skilter ved blant annet Nigardsbreen, i henhold til den nye designmanualen som er en del av den nasjonale merkevaren for verneområdene i Norge (Statens naturoppsyn, 2020, s. 7). Videre mener NSK at dårlig tilrettelegging ved inngangsporten kan gi et forvrengt inntrykk av verdien av nasjonalparken, dersom man ikke klarer eller har mulighet til å tilrettelegge for økende turisme. Jacobsen og Viken (2014, s. 239) underbygger at verdien for turisten blir nedgradert når en opplever at utnyttelsen av destinasjonen har gått for langt. Naturmangfoldloven (2009, § 9) underbygger viktigheten av å være føre var-prinsippet da man ikke vet hvor store ringvirkningene kan bli som følge av overbruk.

Nasjonalparkforvalter i Jostedalsbreen nasjonalpark (NJV) informerer om den nye besøksstrategien for nasjonalparken som viser tiltak som skal gjøres. Mye av dette går igjen i den siste årsrapporten til Statens naturoppsyn (2020). Dette gjelder skjøtselstiltak, slitasje på vegetasjon og terreng ved å kanalisere ferdselen, rydde stier og villvarding. Et eksempel er reparering av en varde på Skåla og forbedring av sti i Bergsetdalen. I Bergsetdalen skal det

legges platting på våte partier, slik at myr og vegetasjon ikke nedtrækkes. Dette gjøres for å hindre at verneverdier forringes ved å stenge av stien og kanalisere ferdselen forbi en sårbar morenerygg. I tillegg er det snakk om utbedring av drifteveier i Stryn, og nasjonalparkforvaltningen har fått tildelt midler til reparasjoner og skader på steintrapper i Lundeskaret. NJN forteller at de gjør strategiske grep ved å prøve å prioritere tiltakene nær hovedfartsårene. Informanten forteller at de og vil prioritere tilretteleggingstiltak som reduserer klimaavtrykket på de besøkende. Det er viktig at det foregår et bærekraftig bruk, ellers må naturmangfoldloven (2009, § 22) brukes for å verne om arter og områder. Naturforvalter for Nigardsbreen naturreservat (NNN) peker på at forvaltningen har gjort tilrettelegging for sårbare naturområder for å unngå slitasjeproblemer i naturreservatet.

Ellers har parkeringsplassen ved Nigardsbrevatnet blitt utbedret med både toalett og søppelcontainer som ligger inne i naturreservatet. DJB nevner at det finnes søppelhåndtering ved både hotellet og campingplassene i tillegg til parkeringen ved Nigardsbrevatnet. I likhet med Jacobsen og Iversen (2019, s. 19) nevner DVS at infrastruktur som toalett og parkering bør forbedres i Jostedalen, i tillegg til at det er ønskelig med en "rangers" ordning. "Rangers" blir forklart som parkvoktere, eller informasjonsvakter som nå står fremme ved Nigardsbreen i høysesongen (Gytri et al., 2018; Miljødirektoratet, 2019d). Det blir også informert om at det skal bygges en ny bro nærmere brekanten sommeren 2021, slik at turistene kan unngå farlig terreng som er utsatt for steinsprang.

5.1.3 Hvor mye skal en tilrettelegge?

Det som trenger mest fokus i form av tilrettelegging er infrastruktur som stier, informasjon og sikkerhet. I reiselivet ser vi at det største trykket fra turismen ofte skjer i løpet av en kort periode - nærmere i sommersesongen (Vistad et al., 2018, s. 38). Turistene synes det var for mange folk i enkelte områder i høysesongen, men at det likevel var enkelt å finne et sted for seg selv. En del av turistene mente at noen stier var for slitt, og enkelte mente at det var for mye søppel på parkeringsplassene (Vistad et al., 2018, s. 49). 68 % av de som besøker Jostedalsbreen er lav-purister (Vistad et al., 2018, s. 24), som vil si at de aksepterer tilrettelegging. Forklaringen på dette er at det er mange førstegangsbesøkende (71 %), hvor tre av fire er utenlandske. En annen forklaring er at de som reiser i høysesongen er som

regel forberedt på å møte mange mennesker. I tillegg kommer turistene fra land med høyere populasjon, og de er vant med mer tilrettelegging. Utfordringen her blir å tilrettelegge på en smart og balansert måte.

Formålet i verneforskriftene til nasjonalparken handler om å gi muligheten til en naturopplevelse og utøvelse av tradisjonelt friluftsliv, som er lite avhengig av teknisk tilrettelegging (Forskrift om Jostedalsbreen nasjonalpark, kapittel 3). Nasjonalparkforvalter i Jostedalsbreen nasjonalpark (NJN) synes det er flott med økende grad av interesse for friluftslivet i nasjonalparken, og mener at det er bra at flere får sansen for dette. Det åpner en mulighet til å få mer kunnskap om naturen ut til folket, til både utenlandske og norske turister. Ved å få kunnskap ut til folket mener NJN at de besøkende kan få en tilhørighet og mer ansvarsfølelse for verneområdene. Noe Magnussen og Vold (2018, s. 81) støtter opp under ved å bygge relasjoner mellom turist og området. Får man mer kunnskap ut til folket er det kanskje ikke nødvendig å gjøre så mange tiltak, eller? Ifølge undersøkelser hadde mindre enn 1 av 10 en sterk tilknytning til Jostedalsbreen, og dette har en sterk sammenheng med at 7 av 10 var førstegangsbesøkende (Vistad et al., 2018, s. 30). Av de som hadde besøkt Jostedalsbreen tidligere, opplevde 52 % en tilknytning som var over middels. Guiden eller kontaktpersonene turistene møter under sin reise, spiller en viktig rolle rundt Jostedalsbreen, siden det er så mange førstegangsbesøkende.

Daglig leder i Jostedalen Breførarlag (DJB) mener det er fornuftig med en viss grad av tilrettelegging i forhold til slitasje på stier. Informanten oppfatter at tilretteleggingen kan ta overhånd enkelte steder, og viser til parkifiseringen av norsk natur. DJB påpeker at tilretteleggingen er et tveegga sverd. Det blir brukt mye midler til å bygge stier, og likevel ser man en del plasser at folk ikke bruker steintrappene, men velger å gå ved siden av tilrettelagt sti fordi det er mer behagelig. DJB snakker generelt om forholdene i Norge, da det kun er noen få stier rundt Jostedalsbreen som er tilrettelagt som steintrapp, som for eksempel opp Lundeskaret og Skålatårnet (Statens naturoppsyn, 2020, s. 14). Daglig leder for Jostedalsbreen Nasjonalparksenter (DJNPS) er enig i at det er helt greit å ruste opp stier, men ser at det er forskjellige oppfatninger av hvor mye en skal tilrettelegge, samt hvordan. Videre mener DJNPS at Nasjonalparkstyret er forsiktige med tilretteleggingen, noe som er bra med hensyn til verneforskriften.

DJNPS snakker om å finne en balanse med tilrettelegging i forhold til skilting. Med tanke på at nasjonalparken skal fremme et tradisjonelt friluftsliv med lite teknisk tilrettelegging, vil det være naturlig å kun ha informasjonsskilter ved innfallsportene. Spesielt dersom det ikke finnes en naturlig parkeringsplass inne i parken som i Nigardsbreen naturreservat, eller om det handler om sikkerhet som vi ser på Knutshøe i Jotunheimen nasjonalpark. På Knutshøe er det satt opp et skilt som opplyser at en avstikker ikke er en snarvei, da flere har gått seg fast og falt ned fra fjellet (DNT Oslo og Omegn, u.å.; Lisødegård, 2008). Dødsulykker vil man unngå, og dette tar oss videre til diskusjonen rundt Nigardsbreen. Hvor mye informasjon skal de besøkende få? Siste dødsulykke ved Nigardsbreen var i 2018 (Aspeli, 2018), og med et høyt antall besøkende er sjansen stor for at etter nok nestenulykker vil en av de til slutt resultere i en ny dødsulykke, da Nigardsbreen er den mest besøkte innfallsporten til Jostedalsbreen (Vistad et al., 2018, s. 37).

Naturforvalter for Nigardsbreen naturreservat (NNN) ønsker tydeligere informasjon og merking slik at folk er bevisst på hvilke valg de tar i naturreservatet, og mener at skilter på parkeringen ikke er nok for å øke informasjonsnivået. Videre mener NNN at informasjonen må være lett tilgjengelig på internett. De fleste søker informasjon før og underveis på reisen (Vistad et al., 2018, s. 44), og dermed kan det være lurt å se på informasjonen som ligger tilgjengelig på aktørenes nettsider. I brukerundersøkelsen gjort av Vistad et al. (2018, s. 46) kommer det frem at det er ønskelig med turforslag, kart og attraksjoner. Ved å bruke denne informasjonen godt kan aktørene selv bestemme hvor de vil kanalisere turisttrafikken (Vistad et al., 2018, s. 66). DJNPS nevner at det har vært snakk om å utvikle en app hvor man kan få visualisert et turområde rundt Oppstryn. Her kan man også ha viktig og aktuell informasjon. Problemet man møter er hvilke målgrupper en skal utvikle den for, og hvilke turer man skal ha her. Vil det være dekning til å gå på tur og kun være avhengig av appen som navigasjon, eller kan dette føre til flere uønskede hendelser? Ellers blir det nevnt QR koder. Med QR koder har man muligheten til å gi informasjon på flere språk for de som ikke forstår norsk eller engelsk. Dette kan være en mulighet i for eksempel Nigardsbreen naturreservat for å informere om verneverdier og sikkerhet. NNN mener det må tilrettelegges i forhold til hvilke besøkende som kommer til området. De har en visjon om å unngå dødsulykker og få mindre

alvorlige ulykker. NNN strir med både slitasje på vernet område samtidig som sikkerheten til de besøkende blir utfordret. NJN derimot vektlegger verneverdiene høyest:

“Hvis det er motstridende målsettinger mellom ivaretagelse av verneverdiene og tilrettelegging for besøkende og den lokale verdiskapingen, så skal ivaretagelse av verneverdiene legges størst vekt på. Så vi skal prioritere verneområdene over tilrettelegging for besøkende” (Nasjonalparkforvalter i Jostedalsbreen nasjonalpark).

Dette gir et klart bilde over ulike utfordringer forvalterne har. I Nigardsbreen naturreservat er det mange besøkende på et lite område som utfordrer både vern og sikkerhet. Det er derfor nødt til å være tydelig informasjon og godt tilrettelagt. Ofte kan det være enklere å kanalisere ferdselen til noen få steder og tilrettelegge disse godt. På denne måten unngår man problemer flere steder, og forhindrer at enn til slutt mister oversikt. Ferdselen er per i dag i stor grad kanalisert mot blant annet Nigardsbreen og Briksdalsbreen som begge er godt tilrettelagt for turister. Ved Stryn ønsker DJNPS å kunne vise frem de skjulte perlene, både i og utenfor nasjonalparken, og snakker derfor om å spre turismen. For at dette skal lykkes er det viktig med god planlegging og forvaltning (Jacobsen & Iversen, 2019, s. 29). DVS er klar på at man enten må tilrettelegge og forbedre infrastruktur, eller så må man regulere besøksstrømmen.

5.1.4 Finansiering

For å kunne gjennomføre ulike tiltak trengs det ressurser, og en stor diskusjon omhandler derfor hvordan tiltak og tilrettelegging skal finansieres. Det er begrenset med midler, og det finnes ingen fasit. Det er ofte kreative løsninger og godt samarbeid som må til for å få gjennomført tiltakene.

I Jostedalen kommer det frem at det ofte er spleiselag. Daglig leder i Jostedalen Breførrarlag (DJB) forteller at bygdelaget i Jostedalen har tilrettelagt mye for at folk skal kunne gå på tur på egenhånd, både med informasjonsskilt, merking og stier. Dette er også viktig for overnattingsbedriftene i området. Naturforvalter for Nigardsbreen naturreservat (NNN) forteller at den nye brua som blir bygget fremme ved Nigardsbreen er et spleiselag mellom

Miljødirektoratet og Luster kommune. Reiselivsnæringen skulle egentlig ha vært med på spleisingen, men på grunn av lav inntekt fra fjoråret som følge av covid-19, trenger næringen å komme seg på bena igjen. Ellers har Miljødirektoratet (2019d) bidratt med pengestøtte gjennom Nasjonale turiststier til Nigardsbreen for informasjonsvakt fremme ved breen. Forutsetningen for denne støtten var 50 % egeninnsats av søkerne i form av penger eller arbeid.

På vestsiden av Jostedalsbreen jobber Daglig leder for Jostedalsbreen Nasjonalparksenter (DJNPS) med å finne ut av hvem som skal finansiere tilrettelegging av parkering, skilting og stier til nye turområder. DJNPS nevner at det finnes flere ulike aktører som de kan søke til om midler, som for eksempel Stryn kommune og Sparebankstiftelsen. Nasjonalparkforvalter i Jostedalsbreen nasjonalpark (NJN) er klar på at Nasjonalparkstyret ikke har myndighet utenfor verneområdet, men at de ofte er med på å støtte opp med midler til tiltak utenfor nasjonalparken med blant annet skilting. Dette gjør de for å bidra med lokal verdiskapning. De bidrar gjerne med midler for tilrettelegging i randsonene, men de har ikke mulighet til å for eksempel drifte et toalett.

Fellesgodeprosjektet ser at kommunene har en inntektssvikt, parallelt med stigende kostnader (Visit Sognefjord & Verdensarvrådet for Vestnorsk Fjordlandskap, 2020, s. 3). Prosjektet sier at reiselivsnæringen er i vekst, og enkelte kommuner merker at dette tærer økonomisk slik det også kommer frem i intervju med NSK. Stryn kommune har ikke kapasitet til tilretteleggingen. De blir utfordret både planmessig og økonomisk. NSK forteller at i 2020 brukte de anslagsvis 1,5 millioner kroner på å tømme toaletter, søppel og på å sette opp midlertidige toalettløsninger. Dette blir en del av gratispassasjerproblematikken (Jacobsen & Viken, 2014, s. 130), hvor turistene benytter seg av slike fellesgoder, mens det går på bekostning av tjenester kommunen skal levere til sine innbyggere. Det kan være bedriftsøkonomisk ulønnsomt for bedrifter å sette opp toaletter. Jacobsen og Iversen (2019, s. 20) foreslår at toaletter kan finansieres via brukerbetaling, og mener at det derimot kan være samfunnsøkonomisk lønnsomt.

Fellesgodeprosjektet konkluderer med at reiselivsnæringen ikke virker interessert i å løse problemet med finansiering (Visit Sognefjord & Verdensarvrådet for Vestnorsk

Fjordlandskap, 2020). Prosjektet sier at reiselivsnæringen mener at kommune og stat har et ansvar, mens staten mener at det er kommune og næring sitt ansvar. Kommunene ønsker helst ikke å bidra. Prosjektet mener at dette gjør det vanskelig å finne frivillige løsninger (Visit Sognefjord & Verdensarvrådet for Vestnorsk Fjordlandskap, 2020). Lokale frivillige påslagsordninger er allerede innført, i form av at bedrifter samarbeider om finansiering. Jacobsen og Iversen (2019, s. 11) understreker likevel at dette ikke løser gratispassasjerproblemet.

I randsonene blir det ofte kommunene og reiselivsnæringen som må rydde opp i dette (Jacobsen og Iversen, 2019, s. 8). Myndighetene har på sin side satset på å få det norske folket ut i naturen (Viken et al., 2020, s. 275), samtidig som reiselivsnæringen markedsfører og tiltrekker seg utenlandske turister. Ansvarer bør stilles til de aktørene som tiltrekker besøkende (Viken et al., 2020, s. 278). Det er ikke alltid like lett å styre besøksstrømmen da influencere på sosiale medier også påvirker hvor folk reiser (Viken et al., 2020, s. 347), som det og kommer frem blant informantene. Dersom det er vanskelig å finne en felles løsning for finansiering, er det andre måter man kan løse dette på. Dette kan løses gjennom for eksempel de som besøker området, altså turistene (Jacobsen & Viken, 2014, s. 139).

5.1.5 Besøksavgift

For å forbedre sikkerhet, stier og naturattraksjoner kan man i henhold til frilufsloven (1957) § 14 kreve en rimelig avgift for adgang til et opparbeidet friluftsområde. En løsning er for eksempel å innføre frivillig betaling for at man benytter naturområdet, eller så må man gå så langt som å innføre en slags turistskatt som Jacobsen og Viken (2014, s. 139) nevner.

Plan- og næringssjef i Stryn kommune (NSK) ønsker en bærekraftig utvikling, og det er en diskusjon på hvordan man skal finansiere tilretteleggingstiltakene. NSK ønsker at turistene også skal bidra med betaling av disse gjennom en form for lokal turistskatt, og nevner bomstasjon med autopass som et eksempel. Spørsmålet da er om lokalbefolkning skal få unntak fra denne bomstasjonen, og hvordan dette eventuelt skal løses.

“(...) jeg tror det er for så vidt helt nødvendig hvis vi skal klare den jobben med å tilrettelegge en infrastruktur som både er til beste for de besøkende og ikke minst til beste for miljøet, så er vi nødt til å finne en eller annen løsning der de som bruker tjenestene, de som har på en måte nytte av det er med og betaler” (Plan- og nærings sjef i Stryn kommune).

Med et større trykk mener Daglig leder i Jostedalens Breførarlag (DJB) at man ikke kommer unna en såkalt turistskatt eller besøksavgift i Norge for å kunne bygge ut infrastrukturen. Spørsmålet vil da være om det foreligger betalingsvilje. Problemet med nasjonal turistskatt er å øremerke og fordele skatten mellom stat og kommune (Jacobsen & Viken, 2014, s. 140). Undersøkelser viser at hele 68 % av de besøkende til Jostedalsbreen var på rundreise, og kun 14 % nevnte at Jostedalsbreen var hovedformålet med reisen (Vistad et al., 2018, s. 45). Rapport laget av Vistad et al. (2018, s. 42), viser at 73 % overnattet i nærheten til Jostedalsbreen, hvor 37 % benyttet seg av tilrettelagt campingplass. Dersom det er mange base- og rundreiseturister vil det være bedre med en lokal betalingsløsning. Da kan distriktene få inntekter til å utbedre infrastruktur for turistene uten at dette skal gå utover lokalbefolkning (Viken et al., 2020, s. 279). Siden turistene ikke betaler skatt, ønsker Viken et al. (2020, s. 344) at turistene bidrar med en slags betaling.

Ifølge en undersøkelse mener DVS at 85 % var villige til å betale 50 kr i inngangspenger. Informanten mener at turister har stor forståelse for behovet av betaling, og at de er villige til å betale så lenge det går til å ta vare på naturen og området. DJB trekker også frem at det er mulig å bruke prising som en mekanisme for å regulere ferdselen i naturreservatet. Dersom dette blir løsningen mener DVS at inngang bør være gratis for lokalbefolkningen. Undersøkelsen viser at en svært høy prosentandel er villige til å betale, og det kan stilles spørsmål om hvem som har deltatt i undersøkelsen. Om dette er per person, eller per bil vet vi ikke. Man skal ikke ta for gitt at en familie på ferie i Norge har mulighet til å betale dette overalt, dersom det er per person. DJB påpeker derimot at prisene på guidede turer ikke må bli for stive slik at det kun er de ressurssterke som har råd til å komme, og at enkelte turistgrupper blir utestengt. I tillegg kan det være positivt med rimeligere priser dersom det forhindrer uerfarne å gå på bre på egenhånd.

DVS foreslår en dynamisk prising. Dynamisk prising blir forklart slik at en avgift vil være høy da det er mange besøkende, og lavt med få besøkende. Dette vil ikke bare bidra med fellesgodefinansiering, men det vil også hjelpe regulering av besøksstrømmen. På den andre siden kan dette være problematisk i forhold til allemannsretten. Private bomveier er tilgjengeliggjørende infrastruktur, men samtidig ekskluderende. Man kan passere bomvei til fots uten å måtte betale, men samtidig er det ikke alle som har helse til dette. Kan man da fortsatt si at Jostedalsbreen nasjonalpark og Nigardsbreen naturreservat er et ikke-ekskluderende gode? Disse bompengene går som regel til grunneier, og skal man da ta enda mer betalt av de besøkende med begrunnelse i tilrettelegging? Dersom det ikke foreligger betalingsevne eller betalingsvilje, blir naturen et ekskluderende gode hvor noen grupper blir utelukket fra å oppleve området (Andresen, 2014).

Gjennom allemannsretten er naturen et fritt gode, og den kan hvem som helst nyte uten å måtte betale (Friluftsløven, 1957, § 1). Allemannsretten står i tillegg sterkt hos reiselivsnæringen. Spesielt hos de som bruker naturen (Visit Sognefjord & Verdensarvrådet for Vestnorsk Fjordlandskap, 2020). Næringen er vant med lokale løsninger fra både lokalt og frivillighet (Jacobsen & Iversen, 2019, s. 10), men fellesgodeprosjektet viser likevel at de aller fleste er imot at brukerne av fellesgodene skal måtte betale en avgift (Visit Sognefjord & Verdensarvrådet for Vestnorsk Fjordlandskap, 2020).

5.2 Allemannsretten

Vi lever i en tid hvor allemannsretten ofte blir diskutert i forbindelse med turisme. Allemannsretten stammer fra 1957, og er ikke laget for det volumet av turister som vi ser den dag i dag. Vi skal nå se på utfordringene med allemannsretten rundt Jostedalsbreen, og det vil deretter bli diskutert forslag til regulering og om den i fremtiden vil bestå.

5.2.1 Turismen - en trussel for allemannsretten?

Det finnes delte meninger om allemannsretten. Daglig leder for Jostedalsbreen Nasjonalparksenter (DJNPS) ser at allemannsretten er utfordret i randsonene på vestsiden av

Jostedalsbreen, og spesielt i Lodalen. I nasjonalparken virker det ikke som at dette er et problem, da de aller fleste stopper ved innfallsportene. Plan- og næringssjef for Stryn kommune (NSK) mener at allemannsretten blir misbrukt, av både norske og utenlandske turister i randsonene. DJNPS sa at Lodalen var så belastet sommeren 2020, at Stryn kommune var nødt til å sende ut en automatisk SMS til alle som bevegde seg inn området, hvor de måtte be de besøkende om å vise hensyn til andre.

Naturforvalter for Nigardsbreen naturreservat (NNN) mener at økende turisme gir en utfordring for sikkerheten til de besøkende, og at turistene utfordrer allemannsretten i naturreservatet i form av slitasje på vernet natur. Daglig leder i Jostedalen Breførarlag (DJB) ser og at det blir slitasje i terrenget som er problematisk når man opererer i et naturreservat. DJB ønsker å kanalisere trafikken for å ta vare på de verdiene som er. Allemannsretten gir utfordringer da utenlandske turister i følge DJB ikke er vant med norsk natur.

“Vi ser jo og for eksempel, vi har jo hatt busslass med folk, og jeg har jo opplevd det selv da med folk fra Ukraina, at jeg prøvde å si i fra at de ikke skulle gå opp å krysse hengebrua. De hadde med seg en lokalguide selv. Jeg sa at det var farlig å gå opp og at det var steinsprangfare, for de ville opp og helt inn og ta på isen. Og da sa de nei, jeg hadde ikke noen myndighet til å stoppe de, for de var kjent med at det var fri ferdsel i norsk natur” (Daglig leder i Jostedalen Breførarlag).

Før brua er det et fareskilt som mange ignorerer. Det er tydelig at det er krevende med turister som vil frem til breen og som utfordrer sin egen sikkerhet. DJB konkluderer med at allemannsretten ikke er truet den dag i dag. NNN mener at økende turisme utfordrer fremtiden til allemannsretten. Nasjonalparkforvalter i Jostedalsbreen nasjonalpark (NJN) opplever at problemet i randsonen til nasjonalparken ofte er villcamping og doproblematikk. Problemet er ikke at folk camper, men at de ikke rydder opp etter seg, og gjør fra seg overalt. Mange områder i og rundt både nasjonalparken og naturreservatet blir brukt som kulturbeite (Statens Naturoppsyn, 2020, s. 17). NJN nevner blant annet at dette er et problem for dyr som går på beite, da de kan få i seg søppel og avføring. Jacobsen og Iversen (2019, s. 19) underbygger at husdyr har blitt syke etter å ha fått i seg avføring som følge av mangel på toalettfasiliteter. Dette er bekymringsfullt for norsk dyrehelse.

“(..) ved Supphellebreen eller Bøyabreen, det var et sånn nød toalett, (jeg lurer på om det var Supphelledalen), og det var fordi der gikk det kyr som fikk i seg menneskelig avføring, og det er ikke så veldig stilig hvis en turist fra Sør-Spania gjør ifra seg og kyr i Fjærland får i seg det og blir dårlig magen” (Nasjonalparkforvalter i Jostedalbreen nasjonalpark).

NJN påpeker i likhet med DJNPS at det er i randområdene utfordringene med allemannsretten ligger, slik som i Lodalen. Når et reisemål vokser så raskt som her, er det viktig at turistene kjenner til allemannsrettens plikter for å unngå slike hendelser.

5.2.2 Regulering av allemannsretten

Allemannsretten er et fellesgode og gir alle, inkludert turister rett til å ferdes i utmark. Selv om allemannsretten gir oss rettigheter, følger det også med plikter; fri ferdsel skal foregå på en hensynsfull og varsom måte (Frilufsloven, 1957, § 2). Utfordringene vi ser i forbindelse med at turismen skaper konsekvenser for infrastruktur, natur, besøkende og lokalbefolkning. Skal det være fri ferdsel, eller er vi nødt til å regulere noen plasser?

Daglig leder i Visit Sognefjord (DVS) mener at tanken om at alle skal få ferdes fritt i utmark er god, men at det nå er andre tider. DVS mener at vi kanskje bør ha strengere regler for ferdsel, og en innskrenking av allemannsretten gjennom besøksstyring. Det pekes på andre land som har begrenset og regulert trafikk, og at dette er noe vi bør vurdere i Norge. Eksempler er avgrensning til klokkeslett og et maks antall på personer per dag i området der en opplever utfordringer slik at en lettere kan styre besøksstrømmen. På denne måten kan man spre trafikken, og kanskje flere velger å reise utenfor sesong. NNN har og en åpen holdning for regulering av åpningstid eller betaling for å begrense turiststrømmen, og NSK er klar på at man i fremtiden bør gjøre noe som begrenser besøksmengden. Disse meningene går igjen i “Fellesgodeprosjektet” som blant annet skal bidra med å regulere trafikken og sikre best mulig opplevelse for gjestene og lokale gjennom besøksstyring og avgift (Visit Sognefjord & Verdensarvrådet for Vestnorsk Fjordlandskap, 2020, s. 6). Prosjektet kan på en side være en løsning på disse utfordringene. Regulering av antall besøkende i et område kan

på den positive siden redusere presset på natur- og kulturverdier, hindre overturisme og bedre opplevelseskvaliteten til de besøkende, i tillegg til utfordringer knyttet til sikkerhet.

“Vi må og tørre å regulere og ta noen grep da for å hindre at enten naturen blir ødelagt, eller at en må stenge den helt ned” (Daglig leder i Visit Sognefjord).

På den andre siden har alle en rett til å bevege seg fritt i utmark gjennom allemannsretten, noe som gjør det vanskelig å regulere seg bort fra utfordringene. I motsetning til DVS mener de fleste informantene at prinsippene om allemannsretten står sterkt. Nasjonalparkforvalter i Jostedalsbreen nasjonalpark (NJN) mener at allemannsretten er en viktig kulturarv, og er positiv til den. Daglig leder for Jostedalsbreen Nasjonalparksenter (DJNPS) er enig i at nasjonalparken må være åpen for alle, og heller tilrettelegge eller styre besøksmønsteret dersom en ser at et område er presset. DJNPS foreslår at en kan finne andre løsninger enn såkalte “inngangsbilletter” til naturen slik DVS snakker om, ettersom naturen i henhold til allemannsretten sikrer fri ferdsel for alle.

“Men allemannsretten er jo viktig å ta vare på, eller så får man jo en privatiseringen av utmark” (Daglig leder i Jostedalen Breførarlag).

5.2.3 Fremtiden til allemannsretten

Som vi ser i diskusjonen er det utfordringer rundt allemannsretten, og det er vanskelig å si hvordan allemannsretten vil bevares i framtiden. Daglig leder for Jostedalsbreen Nasjonalparksenter (DJNPS) tenker at de fleste turister ofte har et inntrykk av at det er fri ferdsel alle plasser, og tar seg til rette på privat grunn. Informanten etterlyser med det et kunnskapsløft om allemannsretten - en slags kampanje om allemannsrettens plikter og hensyn slik at man klarer å bevare distriktene på en bærekraftig måte. Viken et al. (2018, s. 35) mener at holdningsskapende arbeid kan gjøres gjennom myke virkemidler som kampanjer. Nasjonalparkforvalter i Jostedalsbreen nasjonalpark (NJN) nevner blant annet at Miljødirektoratet faktisk hadde en kampanje sommeren 2020 om allemannsretten på Facebook. Her var fokuset hvordan en skal vise hensyn til vilt, hekkende fugler, dyr på beite, søppel, hvordan å gjøre fra seg i naturen og vise godt vett. Det er mulig at det bør være et

større fokus på å informere om allemannsretten før hver høysesong fremover, ettersom denne har vist seg å ikke være respektert enkelte steder.

“(...) Så jeg tenker at med den turiststrømmen som vi var vitne til i fjor, så klart det vil utfordre allemannsretten, det tror jeg nok ja” (Daglig leder for Jostedalsbreen nasjonalparksenter).

Overbelastet infrastruktur og en allemannsrett som ikke blir respektert kan gjøre at ferdselsinnskrenkinger blir nødvendig i aktuelle områder. Man kan stille spørsmål til om man videre skal verne for bruk, eller om man må kaste et blikk tilbake på den gamle vernetanken om å verne fra bruk (Overvåg et al., 2015, s. 204). Viken et al. (2020, s. 346) mener at det er nødvendig med en revisjon av allemannsretten. Sett i lys av allemannsrettens fremtid mener også DVS at vi må tenke på en ny versjon av allemannsretten som er tilpasset dagsaktuelle utfordringer for å håndtere turismen, noe vi allerede ser er i utvikling gjennom endringer av frilufsloven (1957). Hoddevika er et eksempel på innskrenking av allemannsretten for å bevare natur og kulturminner (Stad kommune, 2020). Viken et al. (2020) er likevel klar på at løsningen ikke er å stenge av eller begrense tilgangen til et presset område (s. 345), men ønsker bedre informasjonssystemer (s. 346).

5.3 Utvikling og fremtid

Slik det kommer frem mener alle informantene at turismen er viktig for næringsutviklingen rundt Jostedalsbreen, og at det er store muligheter for videre utvikling av det naturbaserte reiselivet. Turismen er viktig både for bosetting, arbeidsplasser, opprettholding av lokale tjenester og for levende bygder. Samtidig er det en bred enighet om at turismen byr på utfordringer. For å sikre en positiv utvikling trekker informantene frem flere viktige faktorer de mener det bør arbeides med i håndteringen av turismen fremover. I dette kapittelet blir det diskutert behovet for et kompetansehev, bedre samarbeid, felles målgruppe og bærekraftig utvikling.

5.3.1 Behov for kompetanse og samarbeid

Under intervjuene kom det frem at informantene fra reiselivsnæringen og forvaltningen har en del samarbeid om turismen rundt nasjonalparken. De fleste er enige om at det er viktig å ha gode nettverk og god dialog med andre i næringen. En undersøkelse av styring og forvaltning av friluftsliv og naturbasert turisme, har konkludert med at det mangler en fastere organisering innenfor forvaltningen (Viken et al., 2020, s. 298). Det er mange aktører, og systemet er ukoordinert med uavklarte ansvarsforhold (Viken et al., 2020, s. 298).

Samarbeidene som finnes mellom reiselivsnæringen og forvaltningsaktørene foregår på eget initiativ, og er ikke forankret i verneforskriftene eller forvaltningsplanen. Informantene gir oss inntrykk av at det er et ønske om mer fast samarbeid i fremtiden.

DVS forteller at de ønsker å videreføre arbeidsgruppa de er med i mellom forvaltningsaktørene i Sogn, nasjonalparkene, verneområdene og UNESCOs verdensarv områder i framtiden, slik at de har et fast kontaktpunkt mellom reiseliv og forvaltning. Gjennom dette samarbeidet deler de informasjon og snakker om reiselivets utfordringer og muligheter. Her ber forvaltningen om innspill på sine besøksforvaltningsplaner, og Visit Sognefjord får innspill tilbake til sitt arbeid med ny masterplan. Informanten sier at forvaltningen ser positivt på en slik samarbeidsform ettersom de ikke har hatt dette tidligere, og gir uttrykk for at dette er noe de ønsker å videreføre. Luster kommune (2014, s. 41) samarbeider blant annet med reiselivsnæringen for å gjennomføre tilretteleggingstiltak i Nigardsbreen naturreservat, som også blir nevnt av informantene. Det forventes ikke at kommunene skal klare å betale for fellesgodene alene (Visit Sognefjord & Verdensarvrådet for Vestnorsk Fjordlandskap, 2020). Man må derfor se på aktørene som trekker reisende til området som bidragsytere (Viken et al., 2020, s. 278).

“Alle må på en måte dra lasset i lag. Det er ikke hjelp i at en aktør prøver på å utvikle produkt alene. Jeg tenker at dette er et felles tak som gjelder for såvidt alle reiselivsaktører” (Daglig leder for Jostedalbreen nasjonalparksenter).

Jacobsen og Iversen (2019, s. 8) understreker at det kreves et godt samarbeid spesielt med tanke på fellesgodeproblematikken, og for å kunne videreutvikle destinasjonen sammen.

Daglig leder for Jostedalsbreen Nasjonalparksenter (DJNPS) mener at de må tenke nytt i forhold til bærekraft og å være en grønn dal, og det krever samarbeid. På bakgrunn av den store turiststrømmen i Loen mener DJNPS at grunneiere og reiselivsaktører må komme i dialog med kommunen. Eller så må kommunen komme i dialog med de når det gjelder tilrettelegging av områder rundt nasjonalparken. Spesielt i områder som er presset av turismen. Samarbeidet må gå begge veier mellom aktørene. Slik DJNPS beskriver, er samarbeid viktig i forhold til å få fram informasjon, slik at man kan unngå problemer og utfordringer.

“Det må til et samarbeid, og den tilrettelegginga det går på informasjon, informasjon, informasjon. Det går på parkeringsløsninger, det går på toalettfasiliteter, og ja rett og slett i forhold til det med søppel og” (Daglig leder for Jostedalsbreen Nasjonalparksenter).

DVS nevner at en utfordring for mange av destinasjonene er at aktørene ikke har økonomi eller kompetanse til å tilrettelegge godt nok for infrastruktur som toalett, søppel, parkering, skilter og vakthold. Om dette ikke blir gjort riktig kan det resultere i ukontrollert bruk som slitasje på området og naturen, samt uhell og skader. Dette kan da gi et negativt fokus på området eller næringen i området (Jacobsen & Viken, 2014, s. 239).

“Det er utrolig viktig at en klarer å sette av nok ressurser og kompetanse til å håndtere besøksstrømmene, og det er den største utfordringen å håndtere de” (Daglig leder i Visit Sognefjord).

Reiselivsnæringen har mange små bedrifter som har lite formell kompetanse eller mangler erfaring (Jacobsen & Viken, 2014, s. 119). I tillegg er reiselivet stadig i endring, og det vil alltid være behov for kursing, veiledning og samarbeid om utvikling. De større reiselivsbedriftene som for eksempel Visit Nordfjord og Visit Sognefjord kan hjelpe de mindre bedriftene med veiledning og kompetanse, gjennom en felles samarbeidsplattform slik DVS har med forvaltningen. Destinasjonsselskapene har et ansvar for å utvikle destinasjonene. De bør dele de verktøyene de sitter på, samt hvordan de brukes. Siden reiselivsnæringen har liten formell kompetanse, vil et godt samarbeid nytte positivt. I tillegg

må god samhandling mellom forvaltningsmyndighet, reiselivsnæringen og kommunen ligge til grunn (Miljødirektoratet, 2020b). Å løfte samarbeidet mellom ulike aktører vil gjøre bedriftene bedre rustet til å drive økonomisk bærekraftig (NHO Reiseliv, 2016).

5.3.2 Felles målgruppe og markedsføring

Daglig leder for Jostedalbreen Nasjonalparksenter (DJNPS) nevner at de mistet ca. 90 % av kommersiell omsetning, sammenlignet med et normalår, på grunn av bortfall av cruiseturister og individuelle utenlandske sommeren 2020. Turister fra cruise er en viktig inntekt, men de ønsker nå å omstille seg mot norske turister. Cruise er et viktig segment på Vestlandet, men blir ikke sett på som særlig bærekraftig av flere av informantene. Viken et al. (2020, s. 342) er heller ikke særlig positiv til cruisetrafikken. Cruiseturistene er som regel langtreisende turister som blir fraktet med buss for å se på for eksempel Lodalsvatnet, for så å reise tilbake til båten. Plan- og næringssjef for Stryn kommune (NSK) mener at disse turistene gir minimal glede til lokalsamfunnet, og skaper kun belastning. NSK sier at 2022 ligger an til en formidabel økning hvor det er booket inn nesten en dobling sammenliknet med besøkstallet før covid-19 i Stryn. Det er beregnet omtrent 500 000 cruisepassasjerer i 2022, ifølge NSK.

Det må være enighet om en for eksempel skal markedsføre seg mot cruiseturister eller ikke. I tillegg bør man i forhold til overturisme og bæreevnen på et område være oppmerksom på hvilke områder som skal markedsføres, da det kan få negative konsekvenser for natur, dyreliv og opplevelseskvalitet (Jacobsen & Viken, 2014, s. 245; Miljødirektoratet, 2015, s. 5). Dette krever en dialog mellom både aktørene i reiselivet og forvaltningen. NJN sier at forvaltningen ikke kan påvirke hvilke besøkende som kommer til området, da det er reiselivsnæringen som står for markedsføringen for områdene gjennom sine kommersielle tilbud. NSK mener at det er viktig å koordinere markedsføring og tilrettelegging slik at man ikke mister kontrollen. Besøksforvaltningen for området er her et viktig verktøy for å ha en plan for hvor man ønsker eller ikke besøkende før de faktisk kommer (Miljødirektoratet, 2020b). På den andre siden kan det være vanskelig, da man har lite kontroll på hva som deles, får oppmerksomhet og blir populært i sosiale medier.

“Så der har vi jo selvfølgelig en diskusjon, det er jo i forhold til det med å markedsføre kontra tilrettelegge. Altså du må du må på en måte ta det i rett rekkefølge. Du kan ikke bare markedsføre et område sånn som nå når mediene går så fort som det gjør” (Plan- og næringssjef i Stryn kommune).

Videre mener NSK at det er nordmenn som legger igjen mest lokalt, og ønsker å se flere av disse på besøk. Det er interessant å høre da en turistundersøkelse gjort sommeren 2019 viser at utenlandske turister på vestlandet har et høyere døgnforbruk enn nordmenn (Epinion & Innovasjon Norge, 2019, s. 6). Men forskjellene kan være lokale da vestlandet gjaldt de fire fylkene Rogaland, tidligere Hordaland og Sogn og Fjordane (nå Vestland), samt Møre og Romsdal. NSK mener at det er gunstig at andelen nordmenn øker, men at utenlandske turister selvfølgelig er velkomne. Nasjonalparkforvalter i Jostedalsbreen nasjonalpark (NJV) tenker at de som blir værende og som kan nyte friluftslivet, ikke reduserer verneverdiene og har redusert klimautslipp, er gjerne de turistene en er ute etter. NVJ understreker et viktig poeng - en skal passe på at alle turister får en god opplevelse, uansett om en er cruiseturist eller fotturist.

Selv om en skal tilrettelegge for alle turistgrupper, informerer NNN om at det er lokale signaler om at for eksempel turister fra Asia ikke er ønskelig. Dette fordi det har vært mye masseturisme som er raskt inn og raskt ut. Det største problemet i et større perspektiv, er ifølge Daglig leder i Jostedalen Breførarlag (DJB) at breen smelter. Langtreisende turister bidrar med at dette skjer raskere, slik som Jacobsen og Viken (2014, s. 241) understreker. Dette fører til at det blir en lengre anmarsj fram til Nigardsbreen, og det krever mer av de som er med på tur. Utenlandske turister som ikke er vant med å gå i ulendt terreng utgjør en risiko for seg selv. DJB forteller at turister med dårlig fysisk helse er allerede utslitt når de kommer frem ved brekanten, og det har oppstått et behov for sprekere turister.

“Jo flere langtreisende, kall det fossil turister vi får da, jo fortere smelter breene og forsvinner” (Daglig leder i Jostedalen Breførarlag).

DJB nevner blant annet at Visit Sognefjord markedsfører Nigardsbreen mot blant annet Japan, Indonesia og Brasil. DJB ønsker mer kortreist turisme og trekker frem særlig

nederlendere, tyskere og belgiere. Disse er viktige fordi de bruker campingplasser i området, og er betalingsvillige turister. Informanten mener at individuelt reisende vet at Norge har et høyt prisnivå, og disse ønsker heller å bruke penger på en aktivitet eller en opplevelse, for så å spare på overnatting. Under intervjuet trekker DVS spesielt frem Danmark og Sverige som et potensielt marked, sammen med resten av Europa og oversjøisk trafikk. DVS mener at man ikke kan unngå oversjøisk trafikk, da mange reiser til Europa fra Asia og USA. God dialog og enighet om en felles målgruppe vil spisse markedsføringen mot en bærekraftig utvikling.

5.3.3 Bærekraftig utvikling

Veksten av reiselivet gir utfordringer innenfor prinsippene til et bærekraftig reiseliv, og reiselivsnæringen og forvaltningen må tenke langsiktig i utviklingen med tanke på fremtidige generasjoners muligheter. Flere av informantene påpeker nettopp at fokus på bærekraft er viktig for den videre utviklingen av naturbasert turisme, og jobber for en balanse mellom bærekraftpilarene.

“Jeg tror nok at fornuftig bruk, kall det bærekraftig bruk er og det beste vernet”

(Daglig leder i Jostedalen Breførarlag).

CO₂-utslipp er en kjent utfordring innenfor reiselivet (Kamfjord, 2015, s. 262). DJB mener man bør se på hele verdikjeden i reiselivet, og hvor man henter inn gjestene fra med tanke på transport og utslipp. Man er nødt til å tenke miljø og bærekraft. NNN vil fokusere på kundereisen fra A til Å. Daglig leder for Jostedalsbreen Nasjonalparksenter (DJNPS) trekker frem at de tenker bærekraft i alle ledd, fra innkjøp, kildesortering, energibruk, og benytter lokale råvarer ettersom de er sertifisert som miljøfyrtårn. DJNPS nevner at en må tenke bærekraft på grunn av press på infrastruktur og miljø, spesielt fra cruiseturister. Det blir nevnt av informantene, at de norske turistene ikke kan oppveie tapet av utenlandske turister, men man bør se på hvor man henter turister fra i forhold til utslipp.

Uansett hvor mye man vrir og vender på det, bidrar langtreisende turister mest med at man ikke kan tilby breturer i framtiden. I rapport fra Thompson (2019b, s. 1) ser man ganske tydelig at cruiseturistene er de turistene som legger igjen minst penger og slipper ut mest

CO₂. Fordelen med cruiseturistene er at de mesteparten av tiden er på sjøen og nyter det norske landskapet på avstand (Viken et al., 2020, s. 44). Hadde alle disse turistene vært på rundreise i Norge ville dette også overbelastet infrastrukturen vår. Når cruise ligger til kai er det og et problem med overturisme, da de ofte legger til ved små bygder som Loen. Cruiseskipene som besøker Norge har i gjennomsnitt 1500 passasjerer, men de største tar 5000 passasjerer (Viken et al., 2020, s. 340). Det kan jo stilles spørsmål om hvordan lokalbefolkningen opplever dette. Selv om det og er norske eierinteresser i cruisenæringen, er den tradisjonelle cruisetrafikken dårlig butikk for Norge (Viken et al., 2020, s. 342). Viken et al. (2020, s. 343) mener man heller bør rette seg mot ekspedisjonscruise slik som Svalbard og Galapagos har gjort. Dette er mindre kystcruise, og på denne måten kan man bli kvitt de problemene man møter med cruise den dag i dag.

Rundt Jostedalsbreen er det forsøkt å tilrettelegge for en mer bærekraftig reising. I Luster har det blant annet vært utbygging av ladestasjon for elbiler. Bærekraftig reising er også under utvikling i Stryn hvor NSK forteller om prosjektet "Grøne dalar", hvor målet er å få en utslippsfri dal innen 2030 (Miljødirektoratet, 2020a). Dette skal gjøres gjennom elektrifisering av transport. Nasjonalparkforvalter i Jostedalsbreen nasjonalpark (NJN) forteller også at de ønsker å prioritere tilretteleggingstiltak som reduserer klimaavtrykket til de besøkende. Det kreves en god forvaltning på de pressede områdene slik at naturen blir ivaretatt, og at turistene får gode opplevelser. DJB mener at det er nødvendig å ta sosialt ansvar, og tenke på at turismen ikke skal gå utover lokalsamfunnet. For mange turister kan påvirke lokalbefolkningen negativt (Jacobsen & Viken, 2014, s. 245). Det er viktig å unngå konflikter mellom turister og fastboende. En skal ha respekt for lokal kultur og prøve å tilrettelegge for lokalsamfunnet på best mulig måte, samtidig som det bør være en gjensidig forståelse for at det drives turismevirksomhet i området.

Lokalsamfunnet er avhengig av lønnsomme reiselivsbedrifter som bidrar med positiv utvikling og arbeidsplasser (Jacobsen & Iversen, 2019, s. 5). DJB mener det er viktig å bidra til lokal verdiskapning ved å støtte opp under eksisterende tjenester i lokalsamfunnet som for eksempel hoteller, spisesteder og butikker. Informanten påpeker at turisme genererer høy inntekt i sommerhalvåret, som gjør at mange bedrifter kan drifte hele året med tap i vintersesongen. Det er viktig for lokal verdiskapning at de mindre bedriftene overlever, da

mange baserer seg på en blandingsøkonomi i kombinasjon med landbruk for å klare å overleve (Viken et al., 2020, s. 337). En bre som forsvinner vil i tillegg påvirke lokalsamfunnet i form av mindre produksjon til vannkraft og landbruk (Heggen, 2021).

Tapet av breturistene kan ha store konsekvenser for reiselivet rundt Jostedal, da de aller fleste tilbyr opplevelser hvor breen er høydepunktet for de besøkende (Luster kommune, 2014, s. 11; Vistad et al., 2018, s. 31). Dette ser man har skjedd med Briksdalsbreen som nå har trukket seg så langt opp i fjellsiden, at man ikke kan gå på den lenger (Askheim, 2020a). Innen den tid er man nødt til å utvikle nye reiselivsprodukter og opplevelser som er mindre avhengig av breen. Selv om breen stadig vil trekke seg tilbake, vil området fortsatt kunne tilby vakker og storslått natur. NJN mener at det bør satses på aktivitetsturisme og enkelt friluftsliv, som holder turistene lenger i området. DVS ønsker blant annet å avlaste Nigardsbreen ved å bruke flere brearmer, i tillegg til å tilby lavterskel helårsprodukter på Nigardsbreen. Det blir foreslått mer fokus på mat og kultur av informantene. Kulturdepartementet (2019, s. 14) mener at ved å satse på kulturturisme, kan man utvide inntektsgrunnlaget og markedet for næringen.

Ved å utvikle flere reiselivsprodukter rundt Jostedalsbreen skapes flere arbeidsplasser, og bedriftene kan utvide sesongen. Det vil bli mer attraktivt å bo i distriktene om det finnes flere helårsarbeidsplasser. Om man utvider sesongen klarer man muligens også å spre turistene utover året, slik at man etter hvert unngår presset man opplever i høysesongen. Det er nødvendig med flere helårsarbeidsplasser, dersom distriktene ønsker å se en positiv vekst i bosettinger (Viken et al., 2020, s. 336). En god balanse mellom de tre bærekraftpilarene vil gjøre at området kan se en positiv utvikling i fremtiden.

6.0 Konklusjon

I denne oppgaven har vi undersøkt hvordan reiselivsnæringen og forvaltningsaktørene i og rundt Jostedalssbreen nasjonalpark og Nigardsbreen naturreservat oppfatter og håndterer turismen.

Det er mange besøkende hvert år, og det blir tilrettelagt for besøkende både i og utenfor nasjonalparken og naturreservatet. Bedre regulering er påkrevet for å kunne bevare og verne disse flotte naturområdene til kommende generasjoner. Nasjonalparken i seg selv er lite berørt, og selv om det er behov for mer vernetiltak gjennom økt kommersialisering i pressområdene, finnes det nok kvadratkilometer for tradisjonelt friluftsliv. Belastningen på infrastruktur er knyttet mest til randsonene og naturreservatet. Spesielt gjelder dette i Lodalen som ligger i Stryn kommune. I Nigardsbreen naturreservat oppfattes det fra forvaltningen som at bæreevnen er nådd, med tanke på slitasje i terreng og på sikkerhet. Både forvaltningsaktørene og reiselivsnæringen mener flere utbedringer må gjøres. I hovedsak gjelder dette toalettfasiliteter, parkeringsplasser, søppelhåndtering, overnattingsmuligheter, informasjonsskilt og stier. Parkvoktere og regulering gjennom klokkeslett blir også nevnt. Problemene er sentrert til sommermånedene når det er flest besøkende. Plan- og nærings sjef i Stryn kommune (NSK) stiller spørsmål ved hvor bæreevnen går og hvordan de skal håndtere besøkstrykket fremover. Flere av informantene fra både forvaltning og reiseliv ønsker en vurdering av bæreevnen til de aktuelle stedene, da det er vanskelig å vite hvor dette grensesnittet går.

Hvordan skal man finansiere fellesgodene for å håndtere besøkstrykket i framtida? Dette er en utfordring som informantene møter på. Verken stat, fylkeskommune eller kommune er interessert i å betale for tilretteleggingen. Dette fordi det ofte går på bekostning av de tjenestene kommunen skal levere til sine innbyggere. Vi ser at Visit Sognefjord er med i en viktig utvikling av en mulig løsning på finansieringen. I tillegg har de god samhandling med kommunen, forvaltningen, samt andre nasjonalparker og verneområder i Sogn. Våre funn tyder på at reiselivsnæringen er interessert i å finne en løsning, men at de er uenige i hvordan. En tydeligere ansvarsfordeling, struktur og godt samarbeid vil gjøre det enklere å tilrettelegge for et bærekraftig reiseliv. At det er noe konkret å forholde seg til, betyr at tiltak

vil bli gjort på en mer grundig og planmessig måte. De fleste er enige i at de besøkende før eller siden bør være de som betaler gjennom en avgift, for at man skal kunne håndtere besøksstrømmen. Det er ulike synspunkter og forslag på hvordan dette kan gjennomføres. Enten gjennom lokal bomstasjon eller bomvei, turistskatt, eller dynamisk prising avhengig av sesong. På spørsmålet om dynamisk prising og besøksavgift er det ulike meninger mellom næringsaktørene.

Fra Daglig leder i Visit Sognefjord (DVS) blir det i likhet med Viken (2020, s. 346), foreslått en revidering av allemannsretten da den ikke tar høyde for den turismen vi ser den dag i dag. Flere kommuner har, eller skal innskrenke allemannsretten, da de nylig har fått myndighet til dette. Spørsmålet er om enda flere kommuner vil innskrenke ferdsele i fremtiden? Og vil allemannsretten bestå eller forsvinne på populære og pressede områder rundt Jostedalsbreen? Dette vil kun tiden vise, men våre funn viser uansett en stor enighet blant forvaltningen og reiselivet om at økende turisme kommer til å utfordre allemannsrettens fremtid, spesielt i randsonene. Naturen i Jostedalsbreen nasjonalpark bærer preg av å bli brukt, men det ser ikke ut som at den er misbrukt den dag i dag. Det kommer selvfølgelig an på øynene som ser, da det enkelte steder er gjort inngrep for å forhindre mer slitasje. Allemannsretten står sterkt hos flertallet av informantene.

Dersom alle viser hensyn og følger de plikter som foreligger, kan man kanskje forhindre innskrenking av allemannsretten i fremtiden. Dette arbeidet må gjøres gjennom myke virkemidler. Det betyr formidling av informasjon, og dette blir etterspurt av reiselivsnæringen gjennom kampanjer. Det kan være krevende å nå de utenlandske turistene. Derfor bør det være enkelt å finne lettlest informasjon på internett, eller gjennom nyere teknologi. Reiselivsnæringen må være i dialog med forvaltning og kommune med tanke på hvilke turister de skal markedsføre seg mot. Spesielt fordi næringen trekker til seg besøkende, og benytter seg av fellesgoder som naturressursene og infrastruktur. De bør også være i dialog med tanke på hvilken informasjon de ønsker at turistene skal motta. På den måten kan turistene rettes mot å ta vare på naturen og bruke den på en bærekraftig måte. Det er ikke kun reiselivsnæringen sitt ansvar, da myndighetene oppfordrer det norske folket til å utøve mer friluftsliv.

Informantenes interesser viser nyanser som peker i ulike retninger med tanke på hvilke turister man vil satse på, og hvilke produkter man skal tilby. Det er et ønske om kortreiste turister, hovedsakelig fra Norge og Europa. Cruiseturister er i følge undersøkelsen de minst bærekraftige turistene, og blir av noen av informantene oppfattet som en belastning for samfunnet. Satsing på kortreiste turister med lengre opphold og et høyere forbruk vil være mer bærekraftig. Dette er spesielt ønskelig med tanke på klimautslipp. I tillegg trekker breene seg høyere opp i fjellsidene, som igjen fører til at det kreves sprekere turister. Det er derfor viktig å ha felles målgrupper for å kunne tilrettelegge og utvikle reiselivsprodukter som passer for disse. Det blir foreslått mer satsing på reiselivsprodukter som tilbyr mat- og kulturopplevelser. Med dette kan næringen utvide sesongen, og gjøre seg mindre avhengig av breen da den mest sannsynlig vil forsvinne i fremtiden. Ved å utvide sesongen kan man skape flere helårs arbeidsplasser, som igjen bidrar til økt bosetting. Dette gir lokal verdiskaping og bærekraftig utvikling til områdene. DVS mener at økende turisme presser aktørene til en bedre forvaltning av området. Dette ser vi i form av en ny besøksstrategi. Den nye besøksstrategien som kommer kan fungere som en rettesnor for et samarbeid mellom forvaltningen og reiselivsnæringen framover.

Ut i fra aktørenes ulike oppfatninger kan det tolkes som at reiselivet rundt Jostedalsbreen nasjonalpark og Nigardsbreen naturreservat har et godt grunnlag for å håndtere turiststrømmene, samt utvikle seg positivt i forhold til et bærekraftig reiseliv i fremtiden. Som det fremgår av funnene ser det ut til at finansiering av fellesgodene i områdene rundt nasjonalparken er den største utfordringen, og hvem som skal være ansvarlig for dette. Det blir derfor viktig å finne en god løsning på fellesgodeproblematikken slik at turiststrømmene kan håndteres på best mulig måte. Gode samarbeid mellom aktørene, felles markedsføring og felles målgruppe ser ut til å være viktig i utviklingen fremover.

6.1 Forslag til videre forskning

I oppgaven har vi kun tatt med reiselivsaktørene og forvaltningsaktørenes oppfatninger. Lokalbefolkningen blir også berørt av turismen, og det kunne vært interessant å finne ut av deres oppfatninger i forhold til de undersøkte temaene. I tillegg kunne det vært interessant og fått turistenes perspektiv. Andre synsvinkler på turismen i og rundt Jostedalsbreen

nasjonalpark kan være hvordan covid-19 situasjonen har preget, eller vil prege turismen i området. Dette la vi lite vekt på i oppgaven og kan undersøkes nærmere.

I tillegg kan man gjøre undersøkelser som ser nærmere på bæreevnen på enkelte områder, for eksempel Lodalen og Nigardsbreen naturreservat. Under intervjuene kommer det fram at flere av informantene mener det er vanskelig å vite hvor bæreevnen eller tålegrensen går, og ønsker mer informasjon om dette for å kunne håndtere besøksstrykket.

Det er som Daglig leder i Visit Sognefjord nevner gjort undersøkelser på betalingsvilje blant turister i Lofoten. Det kan også undersøkes nærmere betalingsviljen til norske og utenlandske turister som besøker Jostedalbreen nasjonalpark og Nigardsbreen naturreservat. Hvor mye kunne disse turistene vært villig til å betale med grunnlag i tilrettelegging og fellesgodefinansiering?

7.0 Litteraturliste

Andresen, M. E. (2014, 25. november). Gode. *Store Norske Leksikon*.

<https://snl.no/gode>

Askheim, S. (2020a, 8. juni). Briksdalsbreen. *Store Norske Leksikon*.

<https://snl.no/Briksdalsbreen>

Askheim, S. (2020b, 8. juni). Nigardsbreen. *Store Norske Leksikon*.

<https://snl.no/Nigardsbreen>

Askheim, S. (2020c, 26. oktober). Jostedalsbreen. *Store Norske Leksikon*.

<https://snl.no/Jostedalsbreen>

Aspeli, I. (2018, 6. august). Dødsulykke på Jostedalsbreen: - Utenlandske turister trosser stadig sperringene. *VG, Innenriks*.

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/3j3Vvq/doedsulykke-paa-jostedalsbreen-utenlandske-turister-trosser-stadig-sperringene>

Bjærum, L. K. (2017). *Økt turisme i Nigardsbreen naturreservat – et tveegget sverd?*

[Mastergradsavhandling, Norwegian University of Life Sciences, Ås]. Norwegian university of life sciences.

<https://nmbu.brage.unit.no/nmbu-xmlui/handle/11250/2461308>

Brevegen. (u.å.). *Vegen til breen er normalt open frå april til oktober*. Hentet 19.mai 2021 fra

<https://www.brevegen.no/>

Dalaker, S. (2014, 10. august). Tysk ektepar omkom då breen kalva - borna deira var vitne til tragedien. *NRK, Vestland*.

<https://www.nrk.no/vestland/to-personar-omkom-i-breulukke-1.11872616>

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Gyldendal akademisk.

Fausko L., & Jæger O. (2020, 19. juli). Turister gjør fra seg ved turistperle: – Ekkelt. *VG*.

<https://www.vg.no/forbruker/reise/i/lApEoo/turister-gjoer-fra-seg-ved-turistperle-ek-kelt>

Fjord Norway. (u.å.). *Jostedalsbreen nasjonalpark*. Hentet 25. januar 2021 fra

<https://no.fjordnorway.com/topp-attraksjoner/briksdalsbreen/jostedalsbreen-nasjonalpark>

DNT Oslo og Omeng. (u.å.). *Knutshøe - Besseggens tøffe lillebror*. UT. Hentet 5. mars 2021 fra

<https://ut.no/turforslag/114763/knutshe-besseggens-tffe-lillebror>

- FN-sambandet. (2019, 15. januar). *Bærekraftig utvikling*. FN.
<https://www.fn.no/tema/fattigdom/baerekraftig-utvikling>
- Forskrift om Jostedalsskogen nasjonalpark. (1991). *Forskrift om vern av Jostedalsskogen nasjonalpark, Luster, Sogndal, Balestrand, Førde, Jølster, Gloppen og Stryn kommuner, Sogn og Fjordane* (FOR-1991-10-25-691). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/1991-10-25-691>
- Forskrift om Nigardsbreen naturreservat. (1985). *Forskrift om vern av Nigardsbreen naturreservat, Luster kommune, Sogn og Fjordane* (FOR-1985-07-12-1477). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/1985-07-12-1477>
- Fossgard K. & Stensland S. (2013). Kompetanse for naturbasert reiseliv: En gjennomgang av studieplaner innen høyere utdanning i Norge. *UTMARK, (2)2013*.
https://utmark.org/portals/utmark/utmark_old/utgivelser/pub/2013-2/fagfelle/Fossgard_Stensland_2_2013_Utmark.html
- Fredman, P., Wall-Reinius, S. & Lundberg, C. (2009). *Turism i natur: Definitioner, omfang, statistikk*. (Rapport ETOUR, R 2009:24).
https://www.researchgate.net/publication/238738599_Turism_i_natur_Definitioner_omfang_statistikk
- Fredman, P., Wall-Reinius, S., & Grundén, A. (2012). The Nature of Nature in Nature-based Tourism. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism, 12*(4), 289–309.
<https://doi.org/10.1080/15022250.2012.752893>
- Friluftsloven. (1957). *Lov om friluftslivet* (LOV-1957-06-28-16). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1957-06-28-16>
- Fylkesatlas. (u.å.). [Søkeord: Nigardsbreen naturreservat med temalag Naturvernområder]. Hentet 5. mai 2021 fra <https://www.fylkesatlas.no/>
- Gytri, A., Årvik, B. R. & Brakstad, T. (2018, 7. august). Set inn vakter ved Nigardsbreen etter dødsulukke. *NRK Vestland*.
<https://www.nrk.no/vestland/set-inn-vakter-ved-nigardsbreen-etter-dodsulukke-1.14156600>
- Heggen, H. (2021, 3. mai). Forskarar åtvarar: Jostedalsskogen kan bli delt opp i fleire bitar. *NRK Vestland*.
https://www.nrk.no/vestland/forskarar-atvarar_jostedalsskogen-kan-bli-delt-opp-i-fleire-bitar-1.15475959

- Hemsedal. (u.å). *Topp20 fadder*. Hentet 6. mai 2021 fra
<https://hemsedal.com/topp-20/topp-20-fadder>
- Hoftsad, O. (2007, 26.-27. november). *Fellesgodefinansiering i reiselivsnæringa*. Foredrag på Konferanse om allemannsrettens og friluftslivets framtid, FRIFO.
<https://www.norskfriluftsliv.no/wp-content/uploads/2015/01/1238-Ole-Hofstad-UMB.pdf>
- Innovasjon Norge. (2014, 26.-27. mai). *Bærekraftige reisemål først mot fremtiden*. Merket for bærekraftig reisemål, Geilo.
<https://docplayer.me/2493140-Baerekraftige-reisemal-forst-mot-fremtiden-geilo-26-27-mai-2014.html>
- Epinion & Innovasjon Norge. (2019). *Vestlandet* (Turistundersøkelsen - Sommeren 2019 - Regionsrapport).
https://assets.simpleviewcms.com/simpleview/image/upload/v1/clients/norway/Regionsrapport_for_Vestlandet_TU2019_ny_6dcbc87c-22c3-4293-99c4-d5e907b71120.pdf
- Innovasjon Norge. (2019). *Nøkkeltall om norsk turisme 2019*.
https://assets.simpleviewcms.com/simpleview/image/upload/v1/clients/norway/N_kkeltall_om_norsk_turisme_2019_ny_c28e515f-43f7-43ea-8e7d-6fd01a6ea85b.pdf
- Innovasjon Norge. (2020, 29. juli). *Merket for bærekraftig reisemål*.
<https://www.innovasjon norge.no/no/tjenester/reiseliv/merket-for-baerekraftig-reiseli v/>
- Jacobsen, E. W. & Iversen, E. K. (2019). *Fellesgodefinansiering i reiselivet: Fellesgodeproblemer i reiselivet med forslag til finansieringsløsninger* (Menon-publikasjon nr. 51/2019).
<https://www.menon.no/wp-content/uploads/2019-51-L%C3%B8sninger-p%C3%A5-fellesgodeproblemer-i-reiselivet.pdf>
- Jacobsen, J. K. S & Viken, A. (2014). *Turisme: Fenomen og næring* (4. utg.). Gyldendal akademisk.
- Jostedal historielag. (2011, 15. juni). *Driftehandel*. Historielaget.
http://www.historielaget.jostedal.no/?page_id=189
- Jostedal historielag. (2017, 7. mars). *Ferdseil og turisme*. Historielaget.
http://www.historielaget.jostedal.no/?page_id=3451

- Jostedalen Breførarlag. (u.å.). *Om oss*. Hentet 7. mars fra <https://www.bfl.no/om-oss/>
- Jostedalsbreen Nasjonalpark. (2017). *Om Jostedalsbreen nasjonalpark*.
<https://www.jostedalsbreen.org>
- Jostedalsbreen Nasjonalparkstyre. (2020, 26. august). *Forvaltning*. Nasjonalparkstyre.
<http://www.nasjonalparkstyre.no/Jostedalsbreen/Forvaltning1/>
- Kamfjord, G. (2015). *Det helhetlige reiselivsproduktet : Bd. 1 . Reisemålet*. Fagspesialisten.
- Krumsvik, R. J. (2014). *Forskningsdesign og kvalitativ metode : ei innføring*. Fagbokforl.
- Kulturdepartementet. (2019). *Strategi for kultur og reiseliv 2019: Noreg som attraktiv kulturdestinasjon*. Regjeringen.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/76daff482cfc44a79d5ecfa145300ec3/strategi-for-kultur-og-reiseliv-2019-kud-og-nhd.pdf>
- Larsen, A. K. (2017). *En enklere metode : veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode* (2. utg.). Fagbokforl.
- Lisødegård, T. (2008, 14. juli). Krever dødsstien merket. *Gudbrandsdølen Dagingen*.
<https://www.gd.no/nyheter/krever-dodsstien-merket/s/1-934610-3667647>
- Luster kommune. (2014). *Forvaltningsplan for Nigardsbreen naturreservat*.
<http://www.luster.kommune.no/nigardsbreen-naturreservat-revidert-forvaltningsplan.5627115-157426.html>
- Magnussen, L. I., & Vold, T. (2018). *Friluftsliv og guiding i natur: teori og praksis*. Universitetsforl.
- Meld. St. 18 (2015–2016). *Friluftsliv. Natur som kilde til helse og livskvalitet*. Klima- og miljødepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/9147361515a74ec8822c8dac5f43a95a/no/pdfs/stm201520160018000dddpdfs.pdf>
- Meld. St. 19 (2016-2017). *Opplev Norge - unikt og eventyrlig*. Nærings- og fiskeridepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/95efed8d5f0442288fd430f54ba244be/no/pdfs/stm201620170019000dddpdfs.pdf>
- Miljødirektoratet. (2014). *Jostedalsbreen. Forma av is og vann*. [Brosjyre].
<https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/M194/M194.pdf>

- Miljødirektoratet. (2015). *Veileder for besøksforvaltning i norske verneområder* (Veileder M-415 | 2015)
<https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/M415/M415.pdf>
- Miljødirektoratet. (2019a, 12. februar). *Norges verneområder*.
<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/vernet-natur/norges-verneomraer/>
- Miljødirektoratet. (2019b, 15. mars). *Jostedalsbreen nasjonalpark*.
<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/vernet-natur/norges-nasjonalparker/jostedalsbreen-nasjonalpark/>
- Miljødirektoratet. (2019c, 27. mars). *Forvaltning av vernet natur*.
<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/vernet-natur/forvaltning-av-vernet-natur/>
- Miljødirektoratet. (2019d, 28. mars). *Turiststier får 11,5 millioner*.
<https://www.miljodirektoratet.no/aktuelt/nyheter/2019/mars-2019/115-millioner-til-turiststier/>
- Miljødirektoratet. (2020a, 19. juni). *Grøne dalar 2030 – klimavenleg transport*.
<https://www.miljodirektoratet.no/myndigheter/klimaarbeid/kutte-utslipp-av-klimagasser/klimasats/2020/grone-dalar-2030---klimavenleg-transport/>
- Miljødirektoratet. (2020b, 10. september). *Veileder for besøksforvaltning i norske verneområder*.
https://www.miljodirektoratet.no/myndigheter/forvalte-verneomrader/besoksforvaltning-i-norske-verneomrader/?fbclid=IwAR1Esy-6weBC1hFuzT_odMdZqYridn3PKFhgCaoblFzJOgaX0jo7sLiq3L4
- Morris, B. S., Chrysochou, P., Christensen, J. D., Orquin, J. L., Barraza, J., Zak, P. J. & Mitkidis, P. (2019). Stories vs. facts: triggering emotion and action-taking on climate change. *Climatic Change*, 154(1), 19–36. <https://doi.org/10.1007/s10584-019-02425-6>
- Myhre T. (2021, 11. februar). *Naturmangfoldloven*. *Store norske leksikon*.
<https://snl.no/naturmangfoldloven>
- Naturmangfoldloven. (2009). *Lov om forvaltning av naturens mangfold* (LOV-2009-06-19-100). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2009-06-19-100>

- NHO Reiseliv. (2016). *Bransjeutvikling: Flere satser på helårsturisme* (Årsrapport 2016).
<https://www.nhoreiseliv.no/om-oss/arsrapport/arsrapport-2016/bransjeutvikling>
- Norsk Reiseliv. (2019). *Reiselivsåret 2019*. Hentet 1. mars 2021 fra
<https://norsk-reiseliv.no/reiselivsaret-2019/>
- NVE. (2018). *Oversikt over norske breer/Overview of Norwegian glaciers*. (NVE Fakta 02/2018). https://publikasjoner.nve.no/faktaark/2018/faktaark2018_02.pdf
- Nærings- og handelsdepartementet. (2007). *Verdifulle opplevelser: Nasjonal strategi for reiselivsnæringen*. Regjeringen.
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/nhd/vedlegg/strategier2007/nhd_reiselivsstrategi---endelig-utgave.pdf
- Overvåg, K. Skjeggedal, T. & Sandstrøm, C. (2015). Nasjonalparkforvaltning i Norge i lys av europeiske modeller. I Skjeggedal, T. & Overvåg, K. (Red.) *Fjellbygd eller feriefjell?* (s. 203-204). Fagbokforlaget
- Preikestolen 365. (u.å.). *Planlegg turen*. Hentet 9. mars 2021 fra
<https://preikestolen365.com/no/planlegg-turen-til-preikestolen/>
- Regjeringen. (2019, 25. juli). *Allemannsretten*.
<https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/friluftsliv/innsiktsartikler-friluftsliv/allemannsretten/id2076300/>
- Schulze P. (2010). *Nye verktøy i kampen for truet natur. En introduksjon til naturmangfoldloven og plan- og bygningsloven* (Rapport 2).
<https://naturvernforbundet.no/getfile.php/137964-1282657928/Dokumenter/Kurshetter%20og%20verkt%C3%B8y/Introduksjonshefte%20naturmangfoldloven.pdf>
- Stad kommune. (2020, 10. juli). *Nye regler for besøkende i Hoddevika og Ervika*.
<https://stad.kommune.no/nyhende/nye-reglar-for-besokande-i-hoddevika-og-ervika.5247.aspx>
- Statens Naturoppsyn. (2014). *Årsrapport for 2014 frå SNO til Jostedalsbreen nasjonalparkstyre*.
http://www.nasjonalparkstyre.no/Documents/Jostedalsbreen_dok/Rapportar%20og%20liknande/%c3%85rsrapport%202014%20Jostedalsbreen%20nasjonalpark.pdf
- Statens Naturoppsyn. (2015). *Årsrapport for 2015 frå SNO til Jostedalsbreen nasjonalparkstyre*.

http://www.nasjonalparkstyre.no/Documents/Jostedalsbreen_dok/Rapportar%20og%20liknande/%c3%85rsrapport%202015%20Jostedalsbreen%20nasjonalpark%20pdf.pdf

Statens Naturoppsyn. (2019). *Årsrapport for 2019 frå SNO til Jostedalsbreen nasjonalparkstyre* (M-1558).

http://www.nasjonalparkstyre.no/Documents/Jostedalsbreen_dok/Rapportar%20og%20liknande/SNO%20sin%20C3%A5rsrapport%202019%20til%20Jostedalsbreen%20nasjonalparkstyre.pdf

Statens Naturoppsyn. (2020). *Årsrapport for 2020 fra SNO til Jostedalsbreen nasjonalparkstyre* (M-1871).

http://www.nasjonalparkstyre.no/Documents/Jostedalsbreen_dok/Rapportar%20og%20liknande/%C3%85rsrapport%202020%20fr%C3%A5%20SNO%20til%20Jostedalsbreen%20nasjonalparkstyre.pdf

Statistikknett Reiseliv. (u.å.). *Årsoppsummering 2019*. Statistikknett. Hentet 7. mars 2021 fra https://www.statistikknett.no/reiseliv/ar/utv/utv_oversyn1.aspx

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse : en innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Fagbokforl.

Thompson, S. (2019a). *Klimagassutslipp knyttet til norsk reiseliv* (Stakeholder AS).

<https://www.nhoreiseliv.no/contentassets/eec57b1c92fb415183e73c54f085dd4e/kli-maregnskap-for-norsk-reiselivsbransje.pdf>

Thompson, S. (2019b). *CO₂-utslipp i forhold til turistenes forbruk i Norge* (Stakeholder AS).

<https://www.nhoreiseliv.no/contentassets/eec57b1c92fb415183e73c54f085dd4e/kli-maregnskap-for-norsk-reiselivsbransje.pdf>

Trolltunga norway. (u.å.). *Trolltunga parkering*. Hentet 9. mars 2021 fra

<https://www.trolltunganorway.com/no/parkering>

Viken, A., Benonisen, R. & Svensson, G. (2018). *Besøksforvaltning- tilrettelegging og regulering av friluftsliv og naturbasert turisme*. Norges Arktiske Universitet, Institutt for reiseliv og nordlige studier.

Viken, A., Benonisen, R., Ekeland, C., Førde, A., Nilsen, R., Nyseth, T., Olufsen, C., Sletvold, O., & Svensson, G. E. (2020). *Turismens paradokser : turisme som utvikling og innvikling*. Orkana akademisk.

Visit Sognefjord AS & Verdensarvrådet for Vestnorsk Fjordlandskap (2020). *Notat –*

oppsummering av fellesgodeprosjektet.

<https://static1.squarespace.com/static/561e58ace4b0ae904e8d1820/t/5fc7694da907d7439cda960f/1606904144465/Prosjekt+for+fellesgodefinansiering+oppsummering+per+311219+og+191120.pdf>

Vistad, O. I., Selvaag, S. K. & Wold, L. C. (2018). *Bruken og brukarane av Jostedalsbreen nasjonalpark 2017* (NINA Rapport 1490).

<https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/2494594>

8.2 Intervjuguide

8.2.1 Reiselivsnæringen

Bakgrunn

1. Hva er din stilling?
2. Hvilken bakgrunn og utdanning har du?
3. Hvorfor ønsker du å jobbe med reiseliv, hva engasjerer deg?

Ifølge statistikk vi har hentet inn fra forskjellige kilder, vises det en økning i turismen.

4. Hva mener du er *positivt* med utvikling av turisme i nasjonalparken/naturreservatet?
5. Hva mener du er *utfordringene* knyttet til turismen i nasjonalparken/naturreservatet?
6. Hvordan *samarbeider* dere med forvaltningsaktørene?
7. Hva tenker du om *tilretteleggingen* i og rundt nasjonalparken/naturreservatet?
8. Hva tror du turistene tenker om *tilrettelegging* i og rundt nasjonalparken/naturreservatet?
9. Hvilke *turister* ønsker dere at helst skal besøke nasjonalparken og naturreservatet?
10. Hva er det viktigste dere kan *formidle* videre til turistene, og hvordan?
11. Tror du økende turisme vil utfordre fremtiden til *allemannsretten*?
12. FN's bærekraftsmål er en felles plan for en *bærekraftig* verden. Målet er en god balanse mellom hovedområdene økonomi, miljø og sosiale behov. Hvordan jobber dere for dette?
13. Hvordan mener du turisme/*økt turisme bør håndteres framover*?

Oppsummering

14. Noe å legge til?

8.2.2 Forvaltningsaktører

Bakgrunn

1. Hva var din stilling og hva innebærer denne jobben?
2. Hvilken bakgrunn og utdanning har du?
3. Hvorfor ønsket du å jobbe med forvaltning, hva engasjerer deg?

Ifølge statistikk vi har hentet inn fra forskjellige kilder, vises det en økning i turismen.

4. Hva mener du er *positivt* med utvikling av turisme i nasjonalparken/naturreservatet?
5. Hva mener du er *utfordringene* knyttet til turismen i nasjonalparken/naturreservatet?
6. Hvordan *samarbeider* dere med reiselivsaktørene?
7. Hva tenker du om *tilretteleggingen* i og rundt nasjonalparken/naturreservatet?
8. Hva tror du turistene tenker om tilrettelegging i og rundt nasjonalparken/naturreservatet?
9. Hvilke *turister* ønsker dere at helst skal besøke nasjonalparken og naturreservatet?
10. Tror du den økende turismen vil utfordre fremtiden til *allmannsretten*?
11. FN's bærekraftsmål er en felles plan for en *bærekraftig* verden. Målet er en god balanse mellom hovedområdene økonomi, miljø og sosiale behov. Hvordan jobber dere for dette?
12. Hvordan mener du turisme/*økt turisme bør håndteres framover*?

Oppsummering

13. Noe å legge til?

8.3 Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt

Vi, Frida Pedersen Bekkestad og Tinje Pedersen Steen, studerer natur- og opplevelsesbasert reiseliv ved Høgskulen på Vestlandet i Sogndal. Dette er en forespørsel om deltakelse i vårt forskningsprosjekt gjennom et intervju.

Bakgrunn og formål med studien:

Oppgaven er del av en bachelorgrad ved Høgskolen på Vestlandet, Sogndal, hvor vi ønsker å undersøke turismen i Jostedalsbreen Nasjonalpark. Problemstillingen er: *“Hvordan oppfatter og håndterer reiselivsnæringen og forvaltningsaktørene turismen i og rundt Jostedalsbreen nasjonalpark og Nigardsbreen naturreservat?”*

Hvorfor blir du spurt om å delta?

Vi ønsker å høre om forvaltnings- og reiselivsaktørers synspunkter rundt denne problemstillingen, og din deltakelse vil hjelpe oss med å undersøke dette temaet nærmere. Vårt utvalg består av tre reiselivsaktører og tre forvaltningsaktører spredt rundt nasjonalparken. Vi har gjort strategiske utvalg slik at vi kan belyse problemstillingen på best mulig måte.

Hvordan det vil foregå:

Intervjuet vil skje som en samtale mellom deg, Tinje Pedersen Bekkestad og Frida Pedersen Bekkestad. Intervjuet inneholder spørsmål om utfordringer og positive sider med utviklingen av turisme i nasjonalparken og naturreservatet, samarbeid, tilrettelegging, formidling, bærekraft, allemannsretten og håndtering av turismen. Vi vil også be deg gi noen opplysninger om deg i intervjuet. Det vil være opplysninger om din stilling og utdanning.

Lydopptaker vil bli brukt under intervjuet slik at vi unngår å bruke mye tid på å notere under samtalen. Vi anslår at intervjuet vil vare fra 45-60 minutter, og det kan avbrytes når som helst.

Frivillig deltakelse:

Det er helt frivillig å delta i dette intervjuet. Dersom du ombestemmer deg kan du trekke ditt samtykke når du vil uten å oppgi en grunn. Om du velger å trekke deg kan du kreve at opplysninger samlet inn fra deg skal bli slettet.

Hva vil skje med informasjonen om deg?

Alle dine personopplysninger vil kun bli brukt til formålet som er beskrevet. Din informasjon under intervjuet vil kunne identifiseres i oppgaven. Vi og vår veileder vil ha tilgang på dine personopplysninger under prosjektet. Prosjektet vil avsluttes den 20. mai, og da skal alle personopplysninger og lydopptak slettes.

Dine rettigheter

Da du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i personopplysningene som er registrert om deg, og rett på kopi av disse,
- å få rettet opp i personopplysningene om deg,
- å få slettet personopplysningene om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om hvordan personopplysningene om deg blir behandlet.

Hva gir oss retten til å behandle dine personopplysninger?

Basert på ditt samtykke gir det oss retten til å behandle disse.

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet i Sogndal, har NSD - Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandling av personopplysninger i vårt prosjekt er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor finner jeg ut mer?

Dersom du har spørsmål, eller vil benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Tinje Pedersen Steen eller Frida Pedersen Bekkestad. E-post: frida.pb@hotmail.no.
Telefon: 92887174
- Prosjektansvarlig/Veileder: Ståle Brandshaug. E-post: stale@sognefjord.no. Telefon: 909 61 179.
- Personvernombud ved HVL: Trine A. Larsen. E-post: trine.anikken.larsen@hvl.no.
Telefon: 55 58 76 82.
- Høgskulen på Vestlandet, Sogndal. E-post: post@hvl.no. Telefon: 55 58 58 00.

Dersom du har spørsmål angående NSD sin vurdering av prosjektet, ta kontakt med:
NSD - Norsk senter for forskningsdata AS på e-post (personverntjenester@nsd.no) eller på
telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Tinje Pedersen Steen og Frida Pedersen Bekkestad

Samtykkeerklæring

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet og jeg samtykker til:

- å delta i intervju og at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet
- at jeg kan bli identifisert i oppgaven gjennom bedriftsnavn/stillingstittel
- dersom jeg ønsker innsyn, rettelse eller slettet opplysninger om meg må jeg gi beskjed innen 1.mai 2021.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)